د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

رياضي

دريم ټولگی

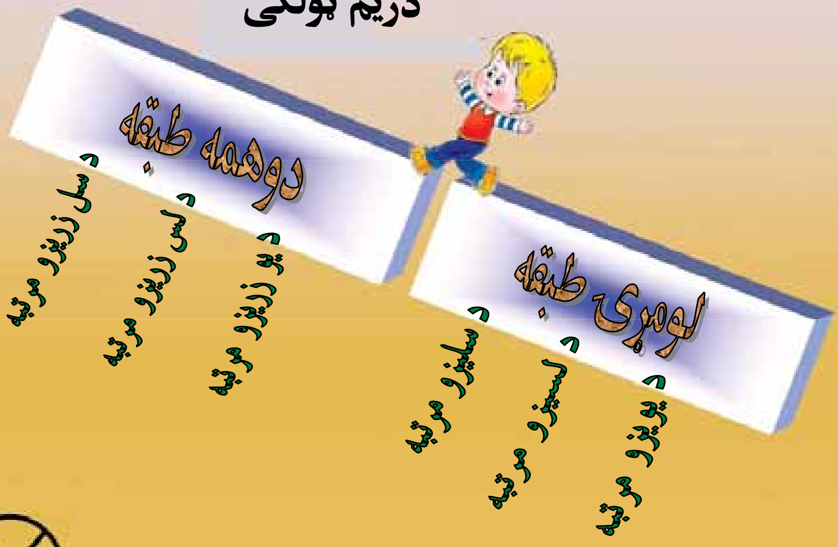

۱/۴

۶-۱ < ۶+۱

۹+۲ > ۱۰

۶+۵ = ۱۱

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

رياضي

دريم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

د کتاب د تاليف، څېړنې او تدقيق کميټې

ليکوالان:

- سرمؤلف الحاج عبدالله شاه د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت غړی
- سرمؤلف عبدالکبير د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت غړی
- سرمؤلف نظام الدين د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت غړی

تاييد او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د ديني، پوهنې او لوړو زده کړو د کميسيونونو غړي.

د څېړنې او تدقيق کميټې:

پوهنې وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت غړی.
- سر مؤلف مير نقيب الله د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د څېړنې او ارزونې د ديپارتمنت آمر.
- دوکتور ننګيالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد عزيز تحريک د پښتو ديپارتمنت آمر، اديټور.

ژباړونکی:

سرمؤلف نظام الدين د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف رياست د رياضي ديپارتمنت غړی.

د محتوا، ديني او سياسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کميټه:

- ډاکټر عطاء الله واحديار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئيس.
- دوکتور محمد يوسف نيازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستيال محمد سهراب ديدار د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تـاليف رياسـت د پښتو ديپارتمنت علمي غړی.

د څېړنې او تدقيق د څارنې کميټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين
- دکتور شېر علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر ګلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس

طرح او ډيزاين: حميدالله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځيدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او درونده مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د محتوا فهرست

شمېره	عنوانونه	مخ
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قیمت	۱
	دوهم فصل	
۲	تجسس او تخمین کول	۹
	دریم فصل	
۳	د عددونو لوستل او لیکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې	۱۱
۴	د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ..	۱۵
	څلورم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه یېزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې آزمایل	۲۴
	پنځم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶

۱۰ د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې ۲۸

۱۱ د تفریق د عملیې آزموینه ۳۳

شپږم فصل

۱۲ د عددونو د خط پیژندنه ۳۵

۱۳ د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله ۳۷

۱۴ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د جمعې عملیه ۳۹

۱۵ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفریق عملیه..... ۴۰

اووم فصل: ضرب

۱۶ د ضرب د عملیې د مفهوم پیژندنه ۴۲

۱۷ د ۶ او ۷ د ژبنې ضرب جدول پیژندنه ۴۶

۱۸ د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنې ضرب جدول پیژندنه ۴۹

۱۹ له (۱-۱۰) د ژبنې ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه. ۵۲

۲۰ د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلي) خاصیت ۵۵

۲۱ د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې ۵۷

۲۲ د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې............................ ۵۹

اتم فصل: د اندازه کولو واحدات

۲۳ د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)......................... ۶۳

۲۴ د سانتي متر پیژندنه.. ۶۵

۲۵ د دیسي متر پیژندنه ۶۷

۲۶ د ملي متر پیژندنه ۶۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ د کیلو متر پېژندنه ۷۰

نهم فصل: هندسه

۲۸ په شکلونو کې د ټکي (نقطې) ټوټه خط، نیمايي خط او خط پېژندنه ۷۱
۲۹ د خط د ډولونو پېژندنه ۷۴
۳۰ د زاویو د ډولونو پېژندنه ۷۲

لسم فصل

۳۱ د خلاصو او تړلو شکلونو پېژندنه ۸۰
۳۲ تخمیني او دقیق اندازه کول ۸۲
۳۳ د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول ۸۴

یوولسم فصل: د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

۳۴ د کتلــې د انــدازه کولــو واحــد (کیلــو ګــرام) ۸۷
۳۵ د ساعت (ګړۍ) پېژندنه ۹۱
۳۶ د ساعت په واسطه د وخت ټاکل ۹۵
۳۷ د اونۍ – میاشت او کال پېژندنه ۹۸
۳۸ د جنتري پېژندنه ۹۹
۳۹ د لیتر پېژندنه ۱۰۳
۴۰ د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې . ۱۰۵
۴۱ د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې ۱۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل

۴۲ د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه ۱۱۴

۴۳ د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې .. ۱۱۷

۴۴ د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې ۱۲۱

۴۵ د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه ۱۲۴

دیارلسم فصل : کسر

۴۲ د کسر پېژندنه ۱۲۷

لومړی فصل

د عددونو مقامي قيمت

لومړی لوست: د عددونو مقامي قيمت

هدف: زده کوونکي دې د يوه رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پېژندلې دي دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پېژندل مهم دي يو ځلې بيا د هغو يادونه کوو.

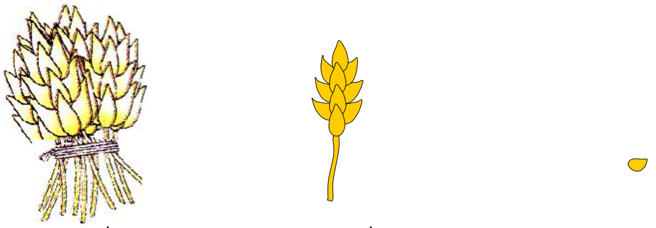

١٠٠ ١٠ ١

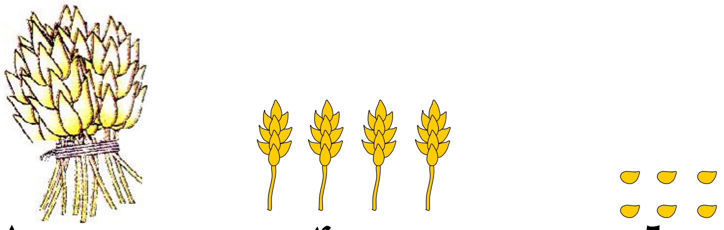

١٠٠ ٤٠ ٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ عدد، او ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو يو سلی وږي د ١٠٠ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کېږي.

يويز	لسيز	سليز
٦	٤	١

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځايونه ډک کړئ.

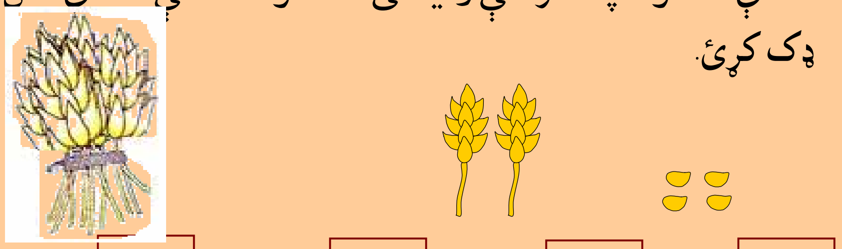

[ ] يويز [ ] لسيز او [ ] سليز، ټوله [ ] کيږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ. د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

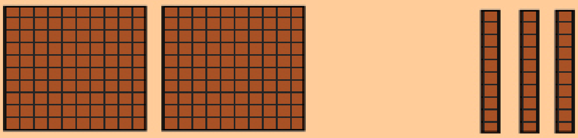

۳ لسيز او ۲ سليز [ ] کيږي دا عدد په لاندې جدول کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

يويز [ ] لسيز [ ] سليز ټول [ ] کيږي دا عدد په لاندې جدول کې وښياست.

يويز	لسيز	سليز

(c) ketabton.com: The Digital Library

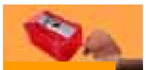

پوښتني:

١- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال : ٨ يويز ٩ لسيز ٣ سليز [٣٩٨] کيږي.

٦ يويز ٥ لسيز ٩ سليز [ ] کيږي.

٩ يويز ٩ لسيز ٨ سليز [ ] کيږي.

٢- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ .

١-مثال:	٧٨٢ =	٢	يويز	٨	لسيز	٧	سليز
٢-مثال:	٨٩ =	٩	يويز	٨	لسيز	٠	سليز
	٧٠ =		يويز		لسيز		سليز
	٢٠٦ =		يويز		لسيز		سليز
	٧٦٠ =		يويز		لسيز		سليز
	٩٥٢ =		يويز		لسيز		سليز

٣- لاندې هر يو عدد په خپلو کتابچو کې په رقم سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دروېشت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په حروفو وليکئ.

٧۴٦ ....

٦۴٢ ....

٧٠٧ ....

٩٠٢ ....

۴٣٠ ....

١٢٣ ....

۵- د ۴ او ٦ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

٦- د ٢٠٠ او ٢۵٠ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

٧- فهيم ٣٣ افغانۍ لري د ښي لوري د ٣ رقم ته او هم د کيڼ لوري د ٣ رقم ته ځير شئ.

الف: ووايئ چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د دواړو رقمونو ارزښت يو شی دی؟ ....

ج: د نومورې عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوتو په واسطه وښياست؟

د: د نومورې عدد رقمونه په چوت کې وښياست.

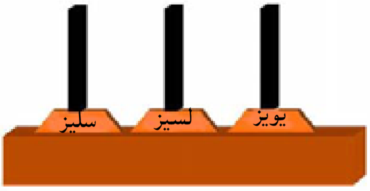

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ: د ۱۰۰ عدد په چوټ کې وښیاست.

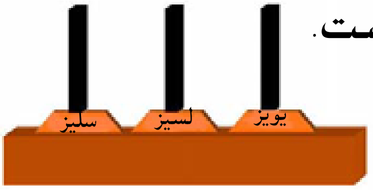

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟..

ب ـ د ٦٠٦ په عدد کې څو یویز، څو لسیز او څو سلیز شتوالی لري؟ ....

ج ـ د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

د ـ د اته سوه په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

هـ ـ د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

و ـ د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

دلاندې شکلونو یا کارتونو په ډول د ۳،۲،۱ عددونه په نظر کې ونیسئ څو دری رقمي عددونه لیکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنی او تر ټولو د لویو عددونو نومونه واخلئ.

--------- --------- ---------

--------- --------- ---------

تر ټولو کوچنی عدد ------

تر ټولو لوی عدد ------

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. او هریوه ته دې د ۳،۲،۱ یو یو کارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دوهم وار دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، او لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکراري رانشي. او په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمی عددونه د ۳،۲،۱ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او یو له بله سره دې پرتله کړي. د مقامي قیمت یا مقامي ارزښت په نظر کې نیولو سره دې ترتیب کړي.

کورنی دنده

د ۶،۵،۴ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱- د مثال په توګه دوارړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یویزاو ۲ لسیز	۴یویزاو ۷ لسیز	۲ یویزاو ۵ لسیز
۱۴ یویزاو ۲ لسیز	۱۲ یویزاو ۴ لسیز	۳ یویزاو ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له جدولونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳د لسیزو په مرتبه کې).

- د ۷٦ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟.........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یویز، لسیز شتوالی ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یویز و رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست: تجسس او تخمين کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي مخکې تر شمیرلو د تخمين په واسطه د شیانو مقدار په تقریبي توګه پیدا کړي. وروسته له دقیق شمېرلو قیمت يې ولیکي.

مونږ ځني وخت مقدارونه تخمين کوو او بیا د شمیرلو په واسطه دقیقه اندازه د یویزو او لسیزو په شکل ټاکو. او ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقیقت ته نږدې دی. په حقیقت کې تخمين کول یو هوښیارانه سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کیږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیری د پاره ډیره ښه ده. مثلاً که چیرې په کورنۍ کې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووایې. څو داني موخوړلي دي؟ چا زیاتې خوړلي دي؟ چا لږې خوړلي دي؟ هر یو د خپل ذهن سره سم یو عدد وایي په پای کې دقیق شمیرل کیږي. او لیدل کیږي چې د کوم یوه تخمين حقیقت ته نږدی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختکی او یا کدو زړې تېولګي ته راوړي او د تېولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. او هغه دې په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. بیا دې زده کوونکي په ګروپونو باندې وویشي. داسې دې ورته ووايي.

۱. هرګروپ دې جدول وکاږي.

۲. د ګروپ هریو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په تخمیني توګه وټاکي.

۳. دهر ګروپ جدول دې د ټولګي مخې ته زوړند شي.

۴. له هر ګروپ څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ګروپونو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

۶. کوم ګروپ او کوم زده کوونکی د مسابقې وړونکی کیږي هغه ګروپ او هغه زده کوونکی دې تشویق شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم فصل

له (۱۰۰۰) ښخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

دریم لوست: د عددونو پېژند نه له ۱۰۰۰ ښخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ ښخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشمیري او ولیکي.

ګرانو زده کوونکو تاسو پوهیږئ چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د یویز او لسیز د مرتبو لرونکی دی ویلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د یویز، لسیز او سلیز دري مرتبو لرونکی دی که چیرې د هغوپه تولو مرتبو کې د ۹ عدد ولیکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا دري مرتبې لومړی طبقه (د یویزو طبقه) بلل کیږي تا سو له ۱ ښخه تر ۹۹۹ پورې تول عددونه په دوهم تولګي کې لوستلي دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چیرې په ۹۹۹ باندې د یوه عدد ور زیات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد ځلور رقمونه لري چې ځلورم رقم یې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري تا سو په لاندې جدول کې دوه طبقې لیدلای شئ چې هره طبقه یې دري مرتبې د (یویز، لسیز او سلیز) لري.

	لومړی طبقه (د یویزو طبقه)			دوهمه طبقه (زریزو طبقه)		
عدد	د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چيرې اوس په دوهمه طبقه کې د يو زريزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ ليدل کيږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړۍ طبقې ټولې مرتبې يې صفر دي چې يو زر لوستل کيږي. که چيرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه وليکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصليږي.

تاسو پوهيږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري که چيرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه وليکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

الف: هغه عدد چې د پورتنيو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي وليکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې يې وليکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعيت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کيږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵۶ عددونه ولولئ او په حروفو یې ولیکئ د نومړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۲- د یوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتیا، او نه زرو اته سوه درې څلویښت عددونه په رقم سره ولیکئ او په جدول کې وښیاست چې د هر یوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۳- کله چې تا سو، نهه زره او درې وایاست په یوه جدول کې وښیاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کیږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد ولیکئ. په جدول کې یې وښیاست او رقمونه یې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې د طبقو یو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱٦، او ۱۸۸۷ عددونو رقمونه دې په اړوندو مرتبو کې ولیکي او هم دې نومړي عددونه په تورو سره ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸، او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شو د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او ولیکي.

ګرانو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی که چیرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او د (۱) عدد رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چیرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي. او س که چیرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي . همدارنګه که چیرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ۹، ۰۰۰۰۰ رقمونه ولیکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....، ۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي که چیرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ..... (۱) عدد ورزیات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ ځني عددونه د لاندې جدول په اړوند طبقو او مرتبو کې مطالعه کړئ.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دوهمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې د طبقو یو جدول رسم کړي د ۱۲۰۵، ۶۰۰۰۳، ۱۲۸۰۱ عددونه دې د اړوندو طبقو په مرتبو کې وښيي.

مشق او تمرین

د لاندي تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

۷	۲	۲	۰	۰

پوښتني:

۱) شل زره
۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
۳) دوه دېرش زره
۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	۰	۰	۰	۰
۱		۲		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندي عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱- ٦۵۰۰۴ ....
۲- ۷۳٦۴۲ ....
۳- ۱۰۰۰۰۰ ....
۴- ۸۷۰۰۷ ....
۵- ۹۹۹۹۹ ....

کورنی دنده

زده کوونکی دي یو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بیا دي لاندي عددونه د جدول په اړوندو مرتبوکې ولیکي او هم دي په تورو ولیکی.

۳۴۰۰۳، ۱۰۰۰۰۰، ۹۵۹۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- څو عددونه ولیکئ چې د هغو د سلیزو په مرتبه کې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ وي.

۲- یو عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې ۴ او د یوزریزو په مرتبه کې یې ۲ وي.

۳- یو عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ وي.

۴- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ وي کوم عدد دی؟

۵- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۹ وي او هم وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چیرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

۷- په خپلو کتابچو کې یوطبقاتي جدول رسم او د ٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز	لس زريز	سل زريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل: جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخیستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عملیه د لسونو د ګروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عملیو ته پاملرنه وکړئ.

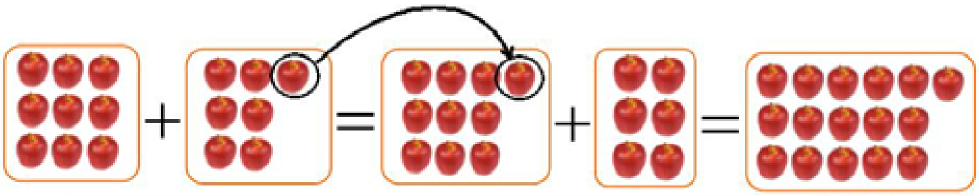

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

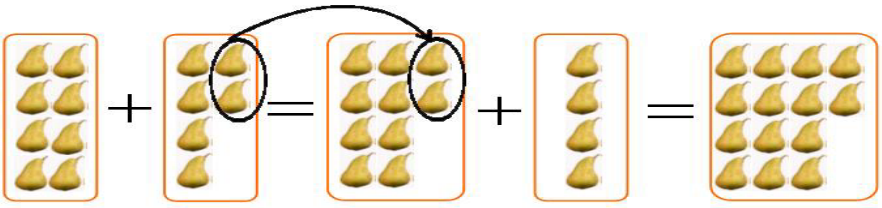

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځایونه ډک کړئ.

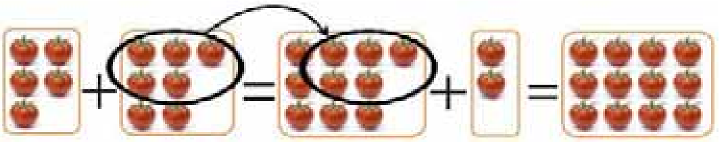

☐+☐=☐+☐=☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عملیې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۳ = ۳ + ۱۰ = ۷ + ۲

___ = ___ + ۱۰ = ۲ + ۵ ، ___ = ___ + ۱۰ = ۹ + ۷

___ = ___ + ۱۰ = ۲ + ۹ ، ___ = ___ + ۱۰ = ۷ + ۸

___ = ___ + ۱۰ = ۹ + ۸

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۴ = ۴ + ۱۰ = ۲ + ۸

۱۳ = ___ + ___ = ۴ + ۹ ، ۱۵ = ___ + ___ = ۸ + ۷

۱۲ = ___ + ___ = ۹ + ۳ ، ۱۲ = ___ + ___ = ۷ + ۹

۱۳ = ___ + ___ = ۲ + ۷

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

___ = ۴ + ___ = ۸ + ۶

___ = ___ + ۱۰ = ۷ + ۳

___ = ۰ + ___ = ۶ + ۴

کورنۍ دنده

څو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

```
  ①①  ①
  ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
―――――――――
  ۹ ۳ ۰ ۱
```

زرزيز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	①۳	①۰	①۱

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

```
  ٦۴۳۵        ۵۸۴۳        ۷۳۲۱
+ ۱۵۸٦      + ٦۰۸۰      + ۲٦۰۹
―――――――     ―――――――     ―――――――
```

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۷۰۳       ۱۰۸۷       ۳۴۰۵٦
+ ۹٦۱۹     +  ۹۹۴     + ٦۴۹٦۷
―――――――    ―――――――    ―――――――
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
☐	☐	☐

۲- پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

۸ ۷ ☐☐☐ (۱)	۳ ۷ ☐ (۱)(۱)	۶ ۸ ۸ (۱)
+ ۸ ۷ ۴	+ ☐ ۴ ۳	+ ☐ ۰ ☐
۸ ۷ ۴	۲ ۲ ۵	۴ ۹ ۱۳
۸ ۷ ۶ (۱)(۱)	۶ ۷ ۸ (۱)	۶ ☐ ☐ ۷ (۱)
+ ☐ ۲ ۳	+ ☐ ☐ ☐	+ ☐ ۳ ۴
۱ ۰ ۱۰	۹ ۰ ۱۱	۰ ۹ ۷ ۷

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري پلار يې د سودا را نيولو لپاره ۷۰۶ افغانۍ ورکړې اوس د احمد سره څو افغانۍ شته؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالګي او د زردآلو ۵۵۰ نيالګي شته، معلوم يې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نيالګي دي؟

۵- کريم له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري د کريم پيسې معلومې کړئ.

۶- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ ورونو يې هم هر يوه کريم ته ۵،۵ افغانۍ ورکړې معلوم يې کړئ چې اوس کريم څو افغانۍ لري؟

کورنۍ دنده

د پوښتنې په ډول يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زيات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زيات اجزاوې ولري سرته ورسوي.

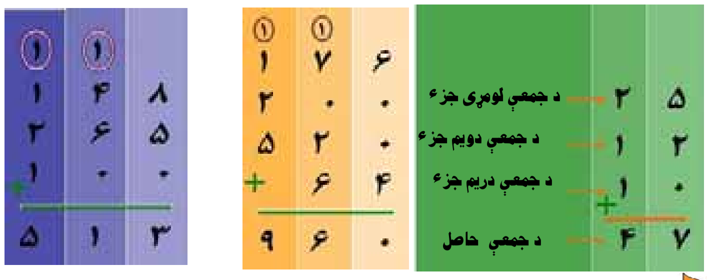

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

الف:

۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
۱۴۷ +

ب:

۱۰۱
۲۳۴
۵٦
۱۲ +

ج:

۳۴۷
۱۱۲
٦۲۳ +

۲- تول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- تول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
۸ +

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
۱۰۰ +

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- یوه بنوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل معلوم کړئ چې نوموړی بنوال ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړي ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو په دریمه ورځ د۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

۳- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او تش ځایونه یې په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

	( )	( )	( )	( )	
	□	۳	□	۷	۳
+	۶	□	۴	۳	۸
	۷	۱	۱	۱	۱

	( )	( )	( )	( )	
	□	۹	□	۵	۵
+	۷	۰	۹	□	۵
۱	۰	۰	۰	۰	□

	( )	( )	( )		
	۷	۸	۸	۴	۲
+		۹	۸	۸	۷
	□	□	□	□	□

		(۱)	(۱)	(۱)	
	۱	۰	۶	□	۸
+	□	□	□	۷	□
	۱	۲	۳	۵	۶

کورنی دنده

د توکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره توکر، په دوهمه ورځ ۷۴۰ متره توکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره توکر تولید کړی دی معلوم یې کړئ چې په درې واړه ورځو کې یې ټوله څو متره توکر او بدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست: د جمعې د عمليې ازمويل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې د عمليې په صحيح والي باندې ځان ډاډ من کړي.

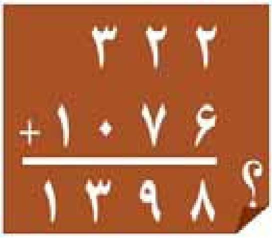

شاکر، فهيم ته وويل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

	۳۲۲
+	۱۰۷۶
	۱۳۹۸

شاکر وويل: څرنګه پوهيږې چې پوښتنه دې صحيح حل کړې ده او که غلطه؟

فهيم وويل: ددې کار د پاره د جمعې د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعې عمليه سرته رسوو.

	۱۰۷۶
+	۳۲۲
	۱۳۹۸

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عينې عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې وآزمويئ.

	۲۳۴۵		۱۰۸۶۰		۲۹۷۶۴
+	۱۰۲۳	+	۲۸۰۱۵	+	۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ؟

۳۷۶۴	۷۶۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ۶۳۴۲۵	+ ۷۱۸۶۴

۲. د ۷۲۰۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ له عدد څخه دوه مخکنی او دوه وروستي عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګیو شتوالی درلود ۱۶۷۴۵ نیالګی یې نور کینبودل اوس په بڼ کې څو نیالګي شته. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندې پوښتني لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمویئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې تفریق سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانيو يې قلم او کتابچه راونيول اوس د احمد سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

مفروق منه	۹۴	
مفروق	۴۲	−
د تفریق حاصل	۵۲	

کریم ۱۳۸ کریته منې لري. که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي څو کرېته منې د هغه سره پاتې دي؟

۱۳۸	
۲۸	−
۱۱۰	

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود که چېرې يې له هغو څخه ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰	
۷۸۰	−
۳۲۰۰	

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتې پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د اووه اویا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
_ ۶۹۹۹	_ ۵۶۷۰۶	_ ۱۰۳۰

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۳۱۰
_ ۲۶۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲۶۴۲

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفریق کړئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۱۳۲
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

ګرانو زده کوونکو څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یویزو له مرتبې څخه ولسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

	۲	۱۴	۱۲
	۳	۵	۲
−	۱	۷	۵
	۱	۷	۷

لاندې پوښتنې حل کړئ.

	۳	۰	۰	۰	۶
−	۱	۱	۲	۴	۸

	۷	۳	۵	۸
−	۶	۳	۵	۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- د کړۍ یا چو کاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ تنو چې سرې او شنې جامې یې آغوستې دي، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې آغوستې وي څو تنو یې شنې جامې آغوستې دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په يوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه يې په يوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نومورې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرينو شمير څو تنه دي؟

٦- په يوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ييز دوه قطيه قلمونه و. که چيرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ويشل شوي وي نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

۷- که چيري د دريم (الف) ټولګي په حاضرۍ کې ۳۷ زده کوونکي او د دريم (ب) په ټولګي کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولګيو کې ۱۰ تنه غير حاضر دي، نو په دواړو ټولګيو کې د حاضر زده‌کوونکو شمير معلوم کړئ؟

۸- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان شته دي. که چيرې د هغه په يوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمير معلوم کړئ.

۹- که چيري د چرګانو په يوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرګو شمير معلوم کړئ په داسي حال کې چې د هغو د ناروغو چرګو شمير ۲۱ وي؟

کورنۍ دنده

د تفريق يوه عبارتي پوښتنه وليکئ او حل يې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- لاندې پوښتنه حل کړئ!

۱۴۲۱
۲۱۸ +

۱۱- احمد يو خوراك، محمود دوه خوراکه او سليم درې خوراکه کباب وخوړل او د هوټل خاوند ته يې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چيرې د يو خوراك کباب قيمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي بيرته څو افغانۍ بايد ورکړي؟

۱۲- کريم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېو زامنو هر يو ته يې ۹۹ افغانۍ د ښوونځې د اړتيا شيانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کريم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۳- د ? = ۶۴ - ۱۲۵ د تفريق عمليه په نظر کې ونيسئ هغه حل کړئ! بيا داسې عبارت ورته وليکئ چې د عمليې مفهوم ونښيي.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې دې زده کوونکي په خپلو کتابچو کې وليکي.

۱-
۱۰۹
۶۱۳
۷۸ +

۲-
۴۰۳۹
۷۰۴۷
۲۰ +

۳-
۸۱۱۰
۶۱۸ −

۴-
۴۰۱۷
۰ +

۵-
۱۲۱۴
۱۲۱۴ −

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ!

۱۵- د <، = او > نښې په څه نامه سره ياديږي، د پوښتنو تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ!

۷٦۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱٦+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱٦
۸۷۹۸٦	☐	۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
  ۷۶۴۲۱        ۱۸۰۴۲
- ۶۷۸۴۰      -  ۸۷۲۴
  ______       ______

 ۱۰۰۰۰۰        ۱۰۰۷۶
-  ۹۲۴۶۸     -  ۹۳۲۷
  ______       ______
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست: د تفريق د عمليې ازموينه

هدف: زده كوونكي پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په صحيح توګه حل كړې ده او كه نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفريق پوښتنه مو په صحيح او سمه توګه حل كړې ده او كه نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

مثال

۸	۳	۴	مفروق منه
۴	۲	۲	مفروق −
۴	۱	۲	د تفريق حاصل

آزموينه

۴	۱	۲	د تفريق حاصل
۴	۲	۲	مفروق +
۸	۳	۴	مفروق منه

د تفريق د عمليې د آزموينې لپاره لومړى د تفريق حاصل له مفروق سره جمع كوو كه چيرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه صحيح ده او له هغه پرته غلطه ده.

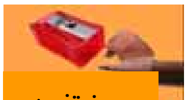

پوښتنې:

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو كتابچو كې حل او وآزموئ!

۸۴۴۷   آزموينه:
_۶۲۴۵

۷۶۲۹   آزموينه:
_۴۵۵۲

كورنۍ دنده

هر زده كوونكى دې په خپله يوه پوښتنه وليكي او حل دې كړي بيا دې وآزمويي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۳- یوه بڼوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې معلوم یې کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه توکر خرڅوونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

٦- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اوړو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

کورنی دنده

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او آزمویې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل: د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو د خط پیژندنه

هدف: زده کوونکي د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په کار اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ!

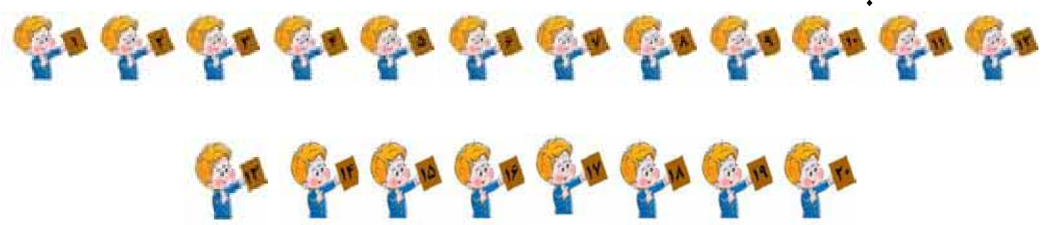

١		٣			۶				١٠		١٢			١٥			١٨		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په کار اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

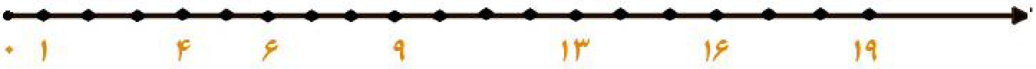

الف: د پیل ټکی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټکی د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳عددونه داسې ترتیب کوو.

۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې ونښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونیسئ! عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

کورنۍ دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

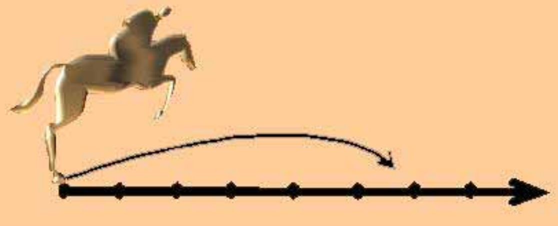

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي لسونو ته نژدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰ ، ۴۰ ، .... ته نـژدې عددونـه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنی ۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نسبت د ۳۰ عدد ته نو مونږ ۲۲ په ۲۰ باندې حساب وو.

پوښتنه: آیا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمیرئ یعنې کوم یوه ته نژدې دی؟

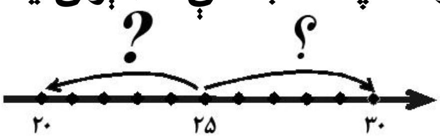

ځواب: ۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پیښیږي مونږ هغه د لوی لس خواته شمیرو یعنې د ۳۰ عدد ته نژدې شمیرو.

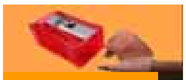

پوښتني:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته شمېرل کیږي؟ جلا جلا یې ولیکئ!

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمېرل کیږي (نژدې دی)؟ ویې لیکئ!

کورنۍ دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵، او ۹۱ په عددونو کې کوم یو یې چې ۹۰ او یا ۱۰۰ ته شمېرل کیږي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې عدد ډېر نژدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشمېرئ او تش ځایونه ډک کړئ!

٦١ ⬜ ٦٠	٦٧ ⬜	٦٥ ⬜
٦٩ ⬜	٦٣ ⬜	٦٦ ⬜

۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰

۲- لاندې د عددونو خط په نظر کې ونیسئ در کړل شوي عددونه ډېر نژدې لسونو ته وشمېرئ او تش ځایونه ډک کړئ.

۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰

۴۴ ⬜	۴۸ ⬜	۴٦ ⬜
۴۵ ⬜	۴۲ ⬜	۴۴ ⬜

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شمېرل کېږي یعنې نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ!

--- --- ---

--- --- ---

۴- څو عددونه ۵۰ ته شمیر لای شئ یعنی ۵۰ ته نژدې دي؟

کورنی دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونه کوم یوه لس ته شمیرل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخيستنې سره د جمعې عمليه

هدف : زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د ۱۳=۵+۸ د جمعې عمليه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. ليدل کيږي چې د ۱۳ عدد ته رسيږو دا عدد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښيي.

۸+۵=۱۳

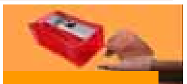

پوښتنې:

د لاندې شکلونو له مخې د رياضي افاده يې وليکئ او د جمعې عمليه سرته ورسوئ!

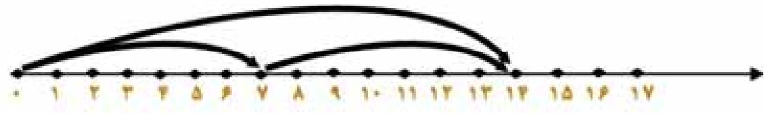

— + — = —

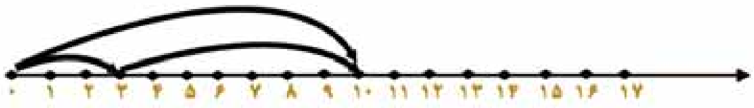

— + — = —

کورنۍ دنده

لاندې عمليې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

۳+۴ = ۷ ۳+۶ =۹

۶ + ۴ =۱۰ ۸+۷ =۱۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستني سره د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي وکړای شي په عددي خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو، چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ واټن ۵ واحده دی. او په ریاضي کې د هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

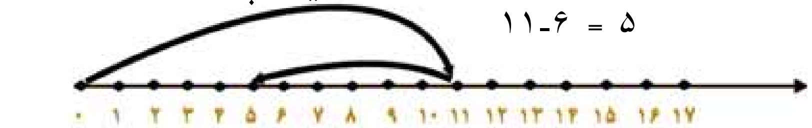

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه ښي خواته ۱۲ واحده حرکت کوو تر څو د ۱۲ نقطې ته ورسیږو. وروسته له هغه د ۱۲ د نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کیڼې خواته ګرځو لیدل کیږي چې د ۴ نقطې ته رسیږو د هغه عملیه داسې لیکو.

۱۲−۸=۴

د عددي خط څخه په کار اخستني سره د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ.

۴ = ۸ − ۱۲

پوښتنې:

□ − □ = □

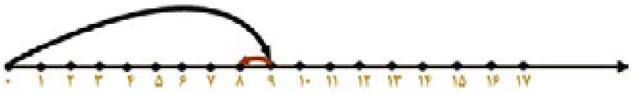

□ − □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ او د عـددي خـط پـه مـخ بانـدې وښیاست؟

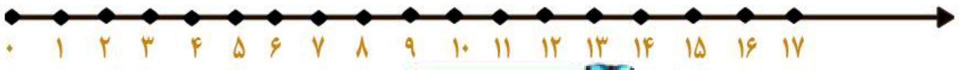

۱۶-۷ =?

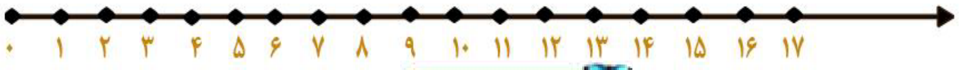

۱۴-۸=?

۸-۳=?

۷-۴=?

۲- په عـددي خط باندې د مثال سره سم د لاندې عـددونو د جمعـې او تفریق عـملیې وښیاست؟

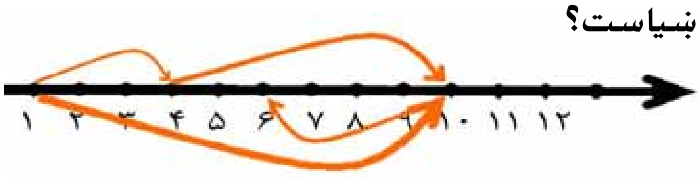

مثال: ۱۰=۶+۴

۶=۴-۱۰

الف: ۶ +۵ = ?

۱۱-۶ =?

ب: ۱۵ - ۵ =?

۱۰ + ۵ =?

کورنی دنده

که چیرې ستا سو د ښوونځي د وره او د تـولګي د وره تـرمنځ واټن ۵۰ متره وي د تولګي او ښوونځي تر منځ واټن پیدا کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړلسم لوست: د ضرب دعمليي د مفهوم پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه په داسي حال کي چي د جمعي اجزاوي مساوي وي د جمعي کولو د ډيري لنډي طريقي په مفهوم وپيژني.

په ټولګي کي د زده کوونکو فعاليت

لاندي شکلونه په نظر کي ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په څو ښاخونو باندي دوه، دوه مرغۍ ناستي دي؟ ټولي څو کيږي؟

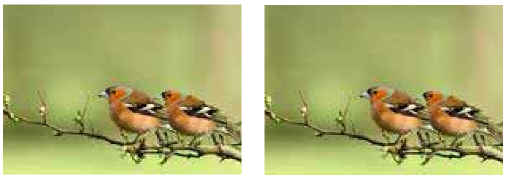

۲- څو ګلدانۍ وينئ؟ په هره ګلدانۍ کي څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

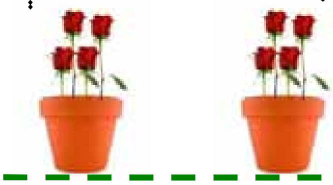

لومړی مثال:

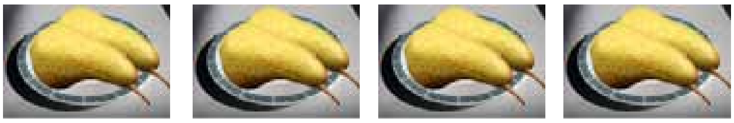

څو قابه دي؟ په هر قاب کي څو ناکونه دي؟ د ټولو ناکونو شمير څو کيږي؟

۸=۲+۲+۲+۲

په پورته عمليه کي د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي په دي معنا چي: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يي داسي ليکو. ۸=۴ × ۲ داسي لوستل کيږي،۲ضرب په ۴ کي مساوي له ۸ سره کيږي.

۲ مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ ټول څو ستوري کېږي؟

۶+۶+۶+۶=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ۶×۴=۲۴

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ!

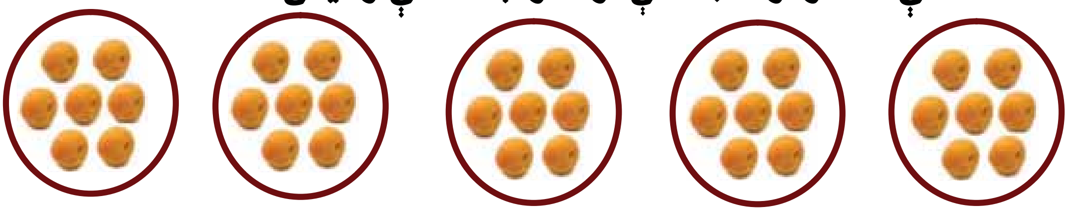

۲- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

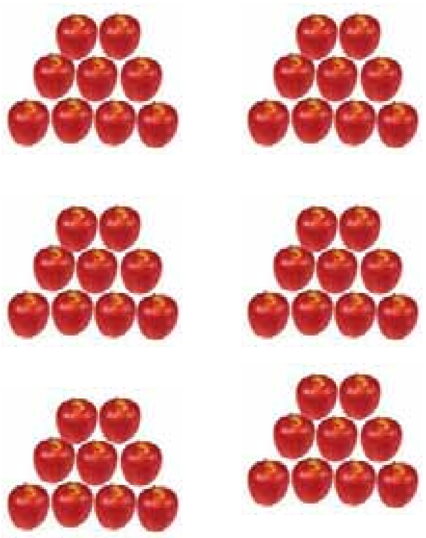

کورنۍ دنده

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ!

__ + __ + __ + __ + __ + __ = ____

____ × ____ = ____

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

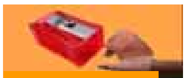

۱-د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ = ___ × ___

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال : تاسو په دويم ټولګي کې د دوه رقمي او يو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاندې پوهيدو د پاره د ۶۳× ۵ د ضرب حاصل له نظره تيره وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د يويزو له رقم يعنی ۳ سره ضرب کوو چې ۱۵ کيږي د ۵ رقم د ضرب حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو د لسيزو مرتبه يې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسيزو په سر يې ياد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{①}{۶۳} \\ \times\ ۵ \\ \hline ۵ \end{array}$$

اوس ۵ د لسيزو په مرتبه يعنی ۶ کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل يې ۳۰ کيږي او د حاصل سره يې چې ياد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې يې ليکو.

$$\begin{array}{r} \overset{①}{۶۳} \\ \times\ ۵ \\ \hline ۳۱۵ \end{array}$$

لاندې عددونه يو له بل سره ضرب کړئ!

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ٦ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ٦ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ٦ = ☐

۱- تش ځایونه د ژبنی ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخستني سره په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

	×	۴	=	۱٦			×	۳	=	۲۷			×	۲	=	۱۸
۵	×		=	۳۵		۴	×		=	۲۴		۳	×		=	۲۴

۲- د كيڼ لوري د جدول له بشپړ كولو وروسته د لوبيا، وړو ډبرو، لرګوټو او يا د چاپيريال د نورو توكو څخه په كار اخستني سره د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

۳- د لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال د نورو توكو څخه په كار اخيستني سره د لاندي جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف: زده کوونکي د ۶ او ۷ ژبنی ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور ثخه و اخیستلي شي.

پاملرنه و کړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنۍ دنده

زده کوونکي دي د پورتني جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچوکي رسم کړي بیا دي د ۷ او ۸ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

مشق او تمرین

۱. دژبنی ضرب څخه په کار اخستني سره لاندي تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۴ × ۷ = □	۴ × □ = ۲۴
۷ × □ = ۴۹	□ × ٦ = ۲۴
٦ × □ = ۳٦	□ × ۷ = ۲۸
□ × ۷ = ۴۹	۷ × □ = ۳۵
۷ × □ = ۵٦	٦ × ۵ = □
□ × ٦ = ۵۴	□ × ٦ = ۴۲
۹ × ۷ = □	٦ × □ = ۴۸
٦ × □ = ۵۴	□ × ۷ = ۵٦
□ × ۷ = ٦۳	۷ × ٦ = □
□ × ٦ = ۴۸	□ × ۵ = ۳۵

کورنی دنده

لاندي عددونه ضرب كړئ!

۵ × ۸ = □	۴ × ۹ = □	۳ × ۷ =
۸ × ۵ = □	۹ × ۴ = □	۷ × ۳ =

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

= ۸ × ۳	= ۷ × ۴
= ۳ × ۸	= ۴ × ۷
= ۸ × ۴	= ۷ × ۵
= ۴ × ۸	= ۵ × ۷
= ۸ × ۵	= ۷ × ٦
= ۵ × ۸	= ٦ × ۷

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!

مثال:

۲۴
× ۷
۱٦۸

۳۲ × ۶ =

۶۴ × ۷ =

۴۶ × ۶ =

۷۶ × ۷ =

کورنۍ دنده

د ۶ او ۷ ژبني ضرب په یوه جدول کې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

اتلسم لوست: د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنی ضرب جدول پيژندنه

هدف : زده کوونکی د ۸ ، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او پــه ورځينــي ژونــد کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

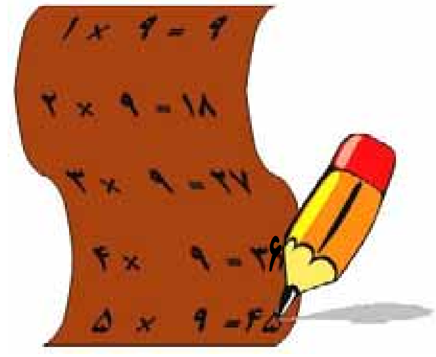

زده کوونکی دې د ۸ او ۹ ژبنی ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکــي او يــاد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۸۰			۵۶				۲۴		۸

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د مڼو په ټولولو بوخت دي که چیرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې کړې وي معلوم کړئ چې ټولې یې څو مڼې ټولې کړې دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتنې در کړل شوې دي د عددي خط په مخ باندې وښیاست.

۲۴=۸×۳ یا ۲۴=۳×۸

الف: ۱۸=۹×۲ ۱۸=۲×۹

ب: ۲۴=۴×۶ ۲۴=۶×۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۱۲۸ × ۹ = ۱۱۵۲	۴۷ × ۸ = ۳۷٦

۳۸ × ۸ = ☐	۲۴ × ۹ = ☐	۱۱۴ × ۷ = ☐
۲۸۹ × ۸ = ☐	۹۸ × ۷ = ☐	۱۷۸ × ۹ = ☐

٦- د لاندې تساوي صحيح والی د حل شوي مثال په ډول معلوم کړئ!

مثال:

(۸×۱)×۷ = (۸×۷)×۱

۸ ×۷ = ۵٦ × ۱

(٦×۱)×۸ = (٦×۸) × ۱

(۹×۰)×۷ = (۹×۷) × ۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست: د (۱ - ۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپیژني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخیستنې طریقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړي لیک د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې د لومړی ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښئ خواته حرکت ورکړئ په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵× ۴ د افادې د ضرب حاصل دی یعني: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

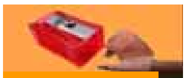

پوښتنې:

۱- ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تش ځایونو کې ولیکئ.

□ =۱۰×۱	□ =۵×٦
□ =٦×۸	□ =۷×۸
□ =۴×۸	□ =۹×٦

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې دڅښنی ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
٦ ×	۸ ×	٦ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
□	□	□	□	□	□

۳- په متناوب ډول ، اته ، اته وشمیرئ او تش ځایونه ډک کړئ.

۸	□	□	۳۲	□	□	۵٦	□	۷۲	□

۴- د ژبنې ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

□	۹	۹	□	□
٦ ×	□ ×	٦ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	٦	۸	۸
□ ×	□ ×	□ ×	□ ×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ۶ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

۶- لطيفې ۹ قطی تباشير راونيول که چيرې په هرې قطی کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمونه تباشير رانيولي دي؟

۷- د ژبنی ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	۶
۸					
۷					
۹					

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲۴ × ۴	۱۴ × ۷	۱۵ × ۸	۱۶ × ۵	۲۲ × ۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست: د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلۍ) خاصیت

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عملیه کې د ضرب د اجزاو ځایونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لومړی مثال: تاسو پوهېږئ چې: ۳۰=٦+٦+٦+٦+٦

یا:

د ضرب حاصل		د ضرب دویم جز		د ضرب لومړی جز
۳۰	=	۵	×	۶

اوس غواړو چې د ۵ عدد ٦ واري جمع کړو.

۳۰=۵+۵+۵+۵+۵+۵

یا:

د ضرب حاصل		د ضرب دویم جز		د ضرب لومړی جز
۳۰	=	٦	×	۵

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعني:

$$۶×۵=۵×۶=۳۰$$

پوښتنې:

۱- د ٦۵= ☐ ×۷ افاده په نظر کې ونیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ - - - - - - -

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ - - - - - - -

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ - - - - - -

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

- -

۲- د ۵٦ =۷× ☐ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ - - - - - - -

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او وایاست چې څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

مثال:

۴۲ = ۷ × ٦ = ٦ × ۷

۵۴ = ٦ × □ = □ × ٦

□ = ۷ × □ = ۸ × ۷

د کین لوري له ضرب څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري ضرب بشپړ کړئ.

۴۲ = □ × ۷	⟷	□ = ۷ × ٦
٦۳ = ۹ × □	⟷	□ = ۷ × ۹
□ = □ × ۸	⟷	□ = ۸ × ۳
۲۴ = ٦ × □	⟷	□ = ۴ × ٦
□ = □ × ۳	⟷	۲۱ = ۳ × ۷

۴- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ت: ۷ × □ = ۷

۵- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			٦۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱٦			۴۰		۵٦		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونکړي.

□ = ۷ × ۴ = ۴ × □

□ = ۸ × □ = ۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ويشتم لوست: د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې

هدف: ۱- زده کوونکي د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوې آسانې طريقې په توګه وپېژني.
۲- زده کوونکي پوه شي ګه چېرې د (۱) عدد په هر عدد کې يا هر عدد د يوه په عدد کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی.

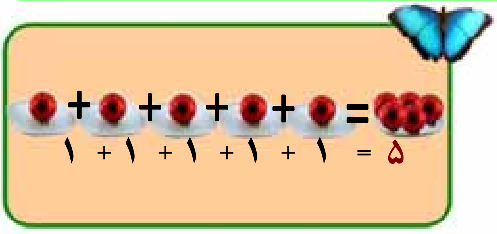

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

۵ = ۵ × ۱

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې يو وارې وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

۵ = ۱ × ۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی، نو ليکلی شو چې:

۸ = ۸ × ۱

۸ = ۱ × ۸

۴ = ۱ × ۴

۴ = ۴ × ۱

۶۴ = ۱ × ۶۴

۱۶۴ = ۱۶۴ × ۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

په تشو ځایونوکي د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ!

مثال : ۵=۵×۱

□ = ۱ × ۱	□ = ۷۱ × ۱	□ = ۱۸۲ × ۱
۱۲۷۸ = ۱ × □	۲۵۴ = ۲۵۴ × □	۴۲۰ = ۴۲۰ × □
□ = ۱ × ۲۷۸۱	□ = ۱ × ۱۹۴	۳۰۷ = □ × ۳۰۷
۲۷۶۴ = □ × ۱	□ = ۱ × ۷۰۰۲	۴۰۰۵ = □ × ۴۰۰۵
□ = ۱ × ۶۰۱	۷۶۴۰ = □ × ۷۶۴۰	۲۶۵ = ۲۶۵ × □

کورنی دنده

زده کوونکي د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

۱×۷۴۰=? ۱۸۴×۱=? ٦١×۱=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۵ =۵۰

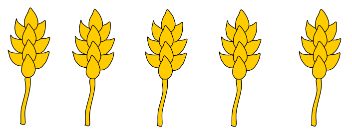

مثال : ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰

۱۰ اووه واري جمع شوی دئ .

۱۰×۷=۷۰

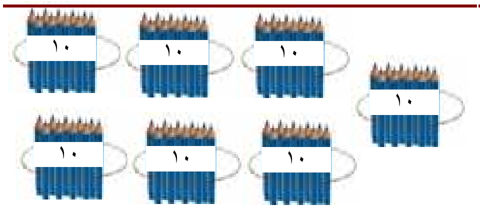

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي که چیرې ۱۰ په هر عـدد کـې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عـدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښي خواته یو صفر لیکو یا په لنډه توګـه د هم هغه عدد ښي خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځـای کـې یې لیکو.

لکه:

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

د (۱) د عدد ضربول په یوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضـربول پـه یـوه رقمي عددونو کې په نظر کې ونیسئ! د لاندې جـدول تـش ځایونه ډك کړئ! نتیجه یې ولیکئ! چې یو د بله سره څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

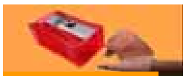

پوښتنې:

په تشو ځايونوکې مناسب عدد وليکئ!

	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	

د ۱۰۰ ضربول په يوه عدد کې:

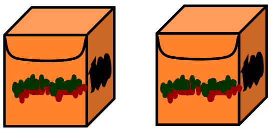

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلې ۱۰۰ ليدل کيږي.

۱۰۰ ×۲ =۲۰۰

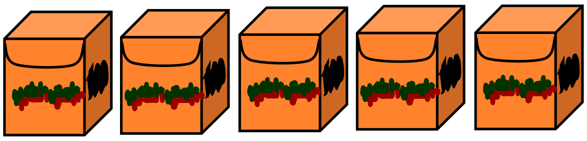

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰=۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کښيږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

لاندي پوښتني په خپلو کتابچو کي ولیکئ! د حل شوي مثال په ډول یې حل او تش ځایونه یې ډك کړئ!

١٠٠×١٠=١٠٠٠

١١٠٠	=	١١	×	
٢٥٠٠	=		×	١٠٠
٢٠٠٠	=	٢٠	×	
٢٠٠٠	=	١٠٠	×	

١٠٠×٢=٢٠٠

٤٠٠	=		×	١٠٠
٦٠٠	=	٦	×	
٩٠٠	=		×	١٠٠
٩٠٠	=		×	٩

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ١٠٠ پاکته چاکلېټ وي معلوم یې کړئ چې په ٧ کارتنو کې څو پاکته چاکلیټونه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ!

۱۰۰	۱۰	۱۰۰
× ۸۴	× ۸۲	× ۸٦
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
× ۷٦۰	× ۸۹۰	× ۲۴۰
۷۴۰	۱۰	٦۰۴
× ۱۰۰	× ٦۰۴	× ۱۰

۲ – یوه هټۍ وال ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل که چیرې د هغه د یوه متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړي دي.

۳ – که چیرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره رانیولې وي معلوم کړئ چې نوموړې کورنۍ به، په ۱۲ میاشتو کې د څو افغانیو بوره رانیسي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) په عدد ونو کې ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې یو له بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې اوږدوالي یې ۱۰ لویشتې او سور یې ۱۲ لویشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر راونیول پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه. د هغې د خواشینې توب په علت پوهیږئ څه دی؟
څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پردې یې د اړتیا سره سمې نه وې، لندې شوې نو تاسو وواياست څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ تول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي و منل چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

پوښتنې:

۱- خپل د ټولګي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تا سو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالي له یوه متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالی له یوه متر څخه لږ دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوپښتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې د خپلې حویلۍ د اوږده دیوال، وره، او د حویلۍ د سور د دیوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړ کړی دی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هدف: زده‌کوونکی سانتی متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمي برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې ترکږ پلورونکي د ترکږ رانیولو او پلورلو له پاره دیوي فلزي توټې څخه کار اخلي ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو له پاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دي د تولګي د لیك درې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي. بیادي زده‌کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړ کړی دی.

څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا لږ دی. په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وايي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ. د لښتې، کاغذ او د لرګوتو څخه دیوه سانتي متر په اندازه جلاء کړئ، د کاغذ د پاڼې په مخ باندې د یوه سانتي متر په اندازه یې رسم کړی.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

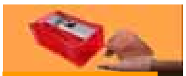

پوښتني:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

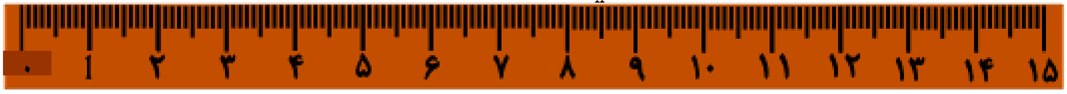

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کيږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له يوه متر څخه زيات او له دو و مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د توته خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و ليکئ چې هر يو څو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دي د ۵ سانتيمترو، ۱۰ سانتيمترو او ۲۰ سانتيمترو په اندازه توته خطونه رسم کړي.

څلور و يشتم لوست: د د يسي متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د يسي متر د متر د جزء په توګه وپېژنی او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

هغه خط کش چې تا سو يې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعاليتونه سرته ورسوئ.

١- ستاسو خط کش څو سانتيمتره دی؟
٢- د ١٠ سانتيمترو په اندازه يو توته خط رسم کړئ.
٣- د يوې لښتې ياد کاغذ له ترېشې څخه د ١٠ سانتيمترو په اندازه جلاء کړئ.
٤- د جلاء شوې لښتې يا د کاغذ د ترېشې په واسطه يو متر واټن اندازه کړئ.
٥- و واياست ستاسو د جلاء شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښايې ووايي چې ١٠ لښتې يا ١٠ ترېشې يو متر کيږي هغه دې تشويق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.

په تاسوکې څوك ويلی شي چې دغه د ١٠ سانتيمتر ولښته په بل څه نامه ياديږي؟
بايد وپوهيږئ چې دا د ١٠ سانتيمتر و واټن يو ديسي متر بلل کيږي.
نو ويلی شو:

١٠ ديسي متره = يو متر　　　　　　١٠ سانتي متره = ١ ديسي متر

پوښتنې:

١- ۴ متره څو ديسي متره کيږي؟
٢- د کريم د تنې اوږدوالی ١٣٠ سانتي متره دی د کريم دتنې اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟
٣- و واياست چې ١٢٥ سانتي متره څو ديسي متره او څوسانتي متره کيږي؟

کورنی دنده

د يوه ديسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ و يې ليکئ چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و يشتم لوست: د ملی متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي کولی شي ملی متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

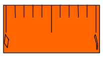

دا شکل د يوه سانتيمتر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوئ دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دئ نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توته خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

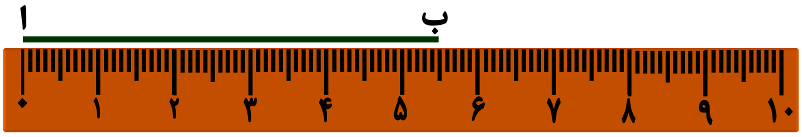

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمږدو ليدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتيمترو څخه ۵ ملي متره زيات دی نو وايو چې ددې توته خط اوږدوالی ۵ سانتيمتره او ۵ ملي متره دئ.

پوښتني:

د حل شوي مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۲. ٦ سانتي متره څوملي متره کیږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په کار اخستنې سره لاندې توټه خطونه اندازه کړئ وواياست چې هر یو د هغو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي متر او ۵ ملي متر په اندازه یو توټه خط رسم کړئ؟

۵. یو توټه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره لږ وي.

په عمومي توګه لیکلی شو چې:

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰ دیسي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و پنځم لوست: د کیلو متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کیلو متر وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه. پلار جانه کوچني واټنونه مو د سانتي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار یې ځواب ورکړ زویه، لوی واټنونه لکه د ښارونو او هیوادونو تر منځ د کیلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ یوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي یعني.

۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیري د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر

له پورتني مثال څخه سربیره پردې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په اړیکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه ږدو او په حاصل ضرب کې لیکو.

پوښتني:

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲۴ کیلو متره څو متره کیږي؟
۴. د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

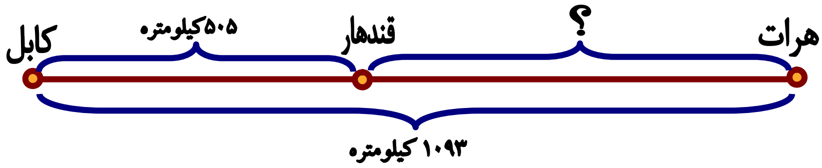

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اوه و یشتم لوست: په شکلونو کې د ټکی (نقطې) ټوټه خط، نیمایي خط او خط پیژندنه

هدف: زده کوونکی ټکی (نقط) ټوټه خط، نیمایي خط (شعاع) او خط و پیژني او یو له بله سره توپیر وکړای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

تا سو لاندي هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه و کړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

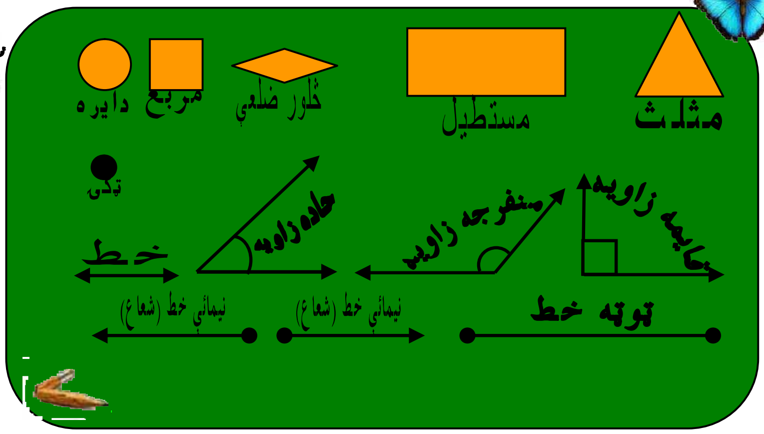

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

١- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینښودل شوې ده څه نومیږي؟

٢- دا (ب ——— ا) شکل د څه په نامه یادیږي؟

٣- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کښیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې هر يو شکل کې څو توټې خطونه شتوالى لري؟

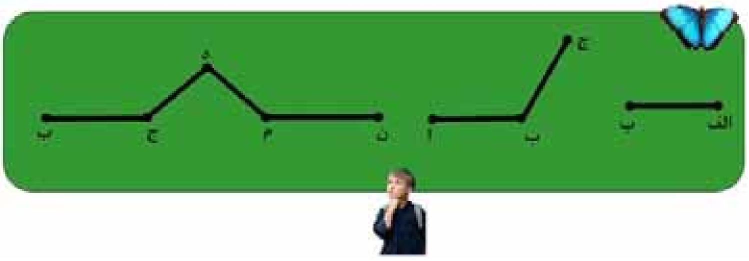

۵- که چيرې د (ا ب) توټه خط ته د ښي او کيڼې خواته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چيرې د (ا ب) له ټکي څخه يو مستقيم خط ښــى خواتــه و کــښــل شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصليږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له يوه ټکي څخه يو خط رسم کړئ. او دکاغذ په يوه بله برخه کې پاي ته ورسوئ. د پيل او پاى ټکو باندې نو مونه کښيږدئ وواياست چې دا خط د څه په نامه ياديږي.

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې وليکي.

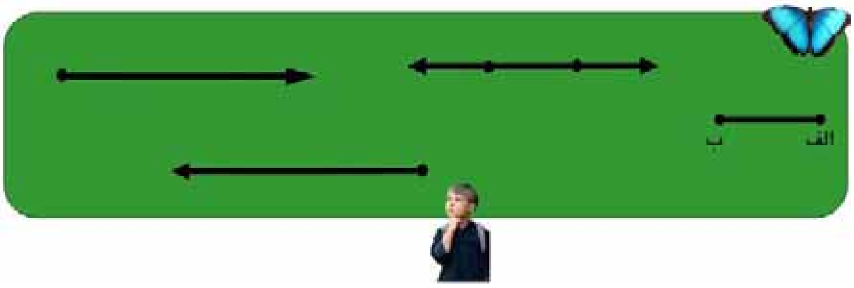

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیمایي خط(شعاع) او کوم یو یې توته خط دی؟

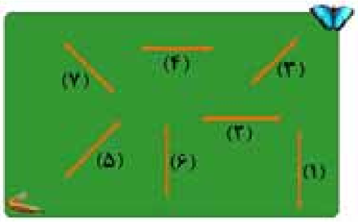

د (۱) ګڼې پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو توته خط یو له بله څه توپیر لري؟

ج: یو توته خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه، څو شعاع ګانې او څو توته خطونه دي.

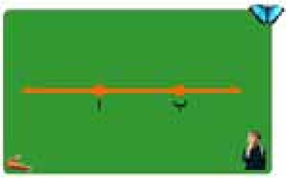

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو توتې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه یې ولیکئ.

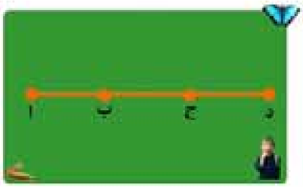

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست: د خط د ډولو نو پېژند نه

هدف: زده کوونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحني خط وپېژني او هم یو له بله توپیر وکړی شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د چو کاټ د ننه شکلونو او نومونو ته نظر وکړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

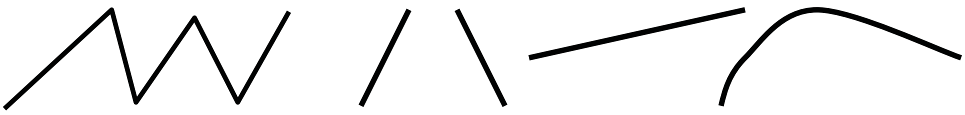

ب: ستاسو د میز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم تو ته خط دی او که مستقیم خط؟

ج: دا دوه شکلونه د **ا**←→**ب** او ←→ یو له بله څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د خپل دواړو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښيي؟ که چیرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نږدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د ځوشیانو نومونه واخلئ چې د منکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

و: لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

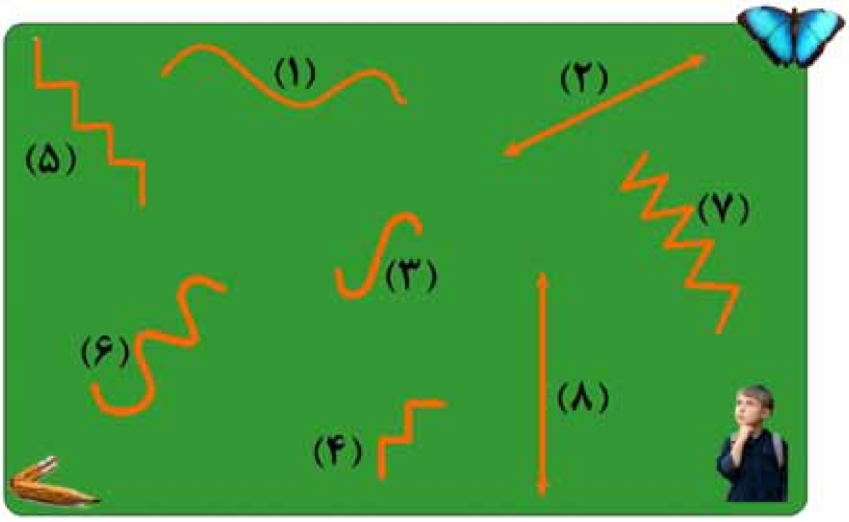

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم لوست: د زاویو د ډولونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي و کړای شي قایمه زاویه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کوونکي د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره حاده زاویه او منفرجه زاویه و پیژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

ګرانو زده‌کوونکو تاسو له پخوا د لاندې شکلونو سره پیژند ګلوي لرئ.

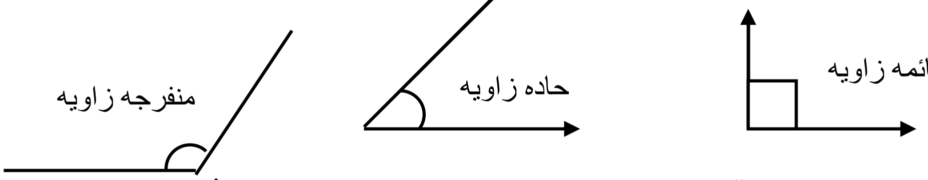

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخېستنې سره نورې زاویې یې وپیژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بیا یو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې یو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ ګوټ (کنج) یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوی ګوټ (کنج) د کاغذ په مخ باندې کېښېږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپله رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او وواياست له کومې یوې زاویې څخه لویه او له کومې یوې زاویې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

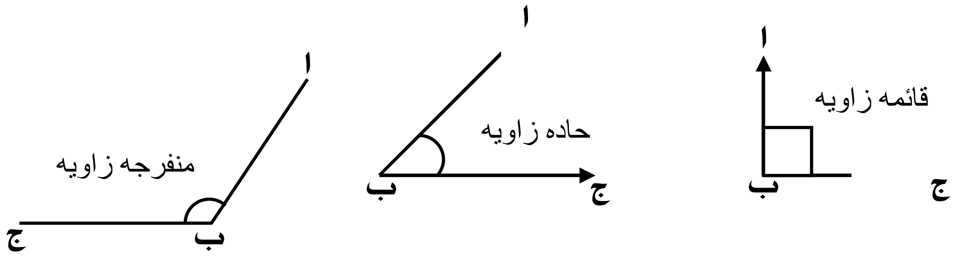

په لاندې شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره ده. او حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاويې پر تله کړئ وواياست. هر يو شکل څو زاويې لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

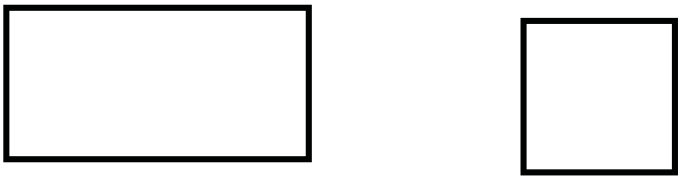

د پر تله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري او هم وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې زاويې څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې په لاندې شکلونو کې وښياست.

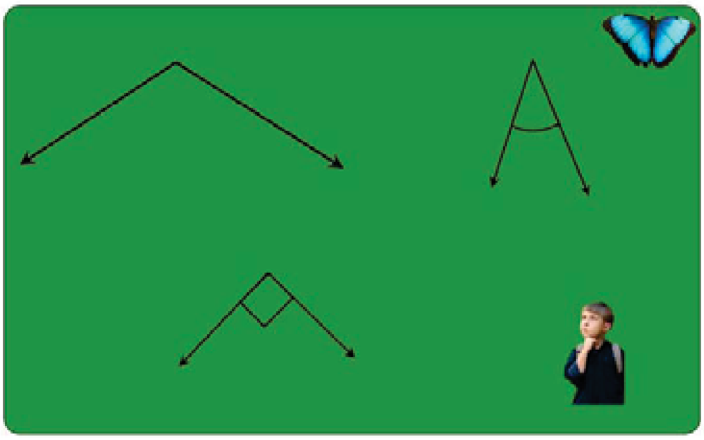

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې ځخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قایمې زاويې لیدل کیږي او هم دغو حاده او منفرجه زاويې وښیاست.

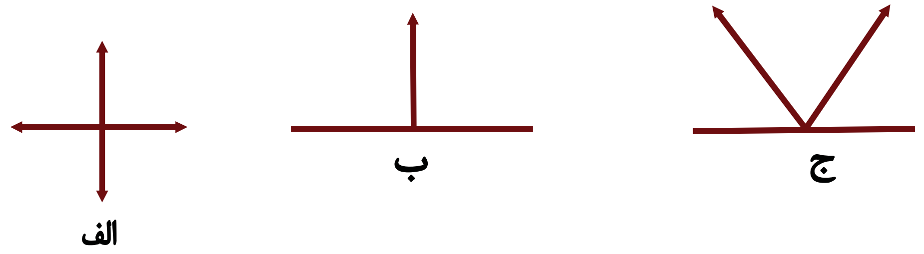

۴- په لاندې شکلونو کې څو حاده زاويې څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

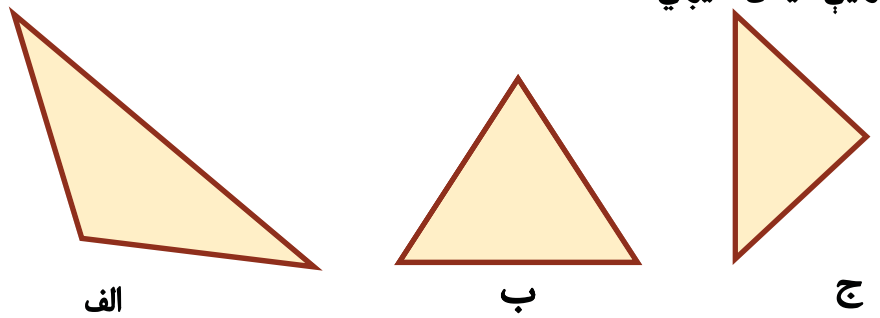

۵- وواياست ګنډونکي، معماران، ترکاڼان، فلزکاران، د کاليو پريکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاټونو، ميز او نور د اړتياوو سامان له پاره د يوې آلې ځخه چې د (کج) په نامه يادېږي کار اخلي؟ د هغې ګوټ (کنج) د کومې زاويې سره برابره ده؟

کورنۍ دنده

د خپل ټولګي او کور اسبابونو ته ښه ځير شئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې چې په نظر مو راځي وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

خلاص او تړلي شکلونه

دیرشم لوست: د خلاص او تړلو شکلونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي وکړای شي خلاص او تړلي شکلونه یو له بله سره توپیر او تشخیص کړي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 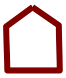 یو تړلی شکل دی. دا 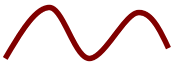 یوه خلاصه منحني او دا 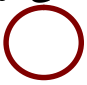 یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم یو شکل خلاص او کوم یو یې تړلی دی؟

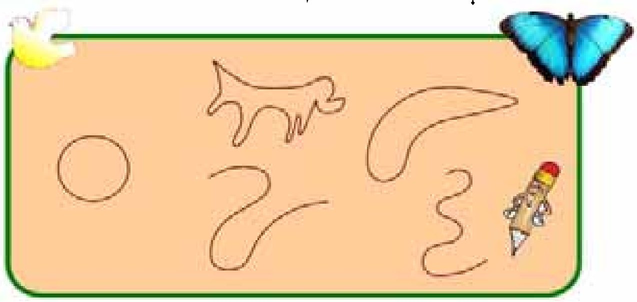

۲- په لاندې منحني ګانو کې کوم یوه یې خلاصه او کوم یوه یې تړلې ده؟

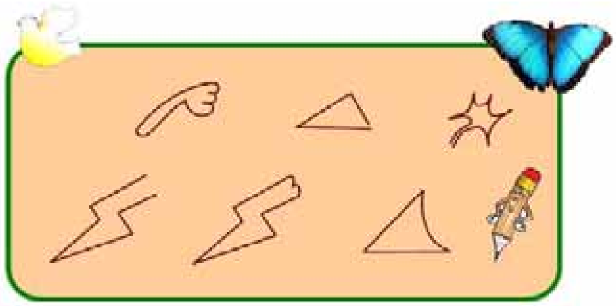

په خپله خوښه یو خلاص شکل او یو تړلی شکل رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

هـ : آیا دایره یوه خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تړلي او کوم یو یې خلاص دي؟

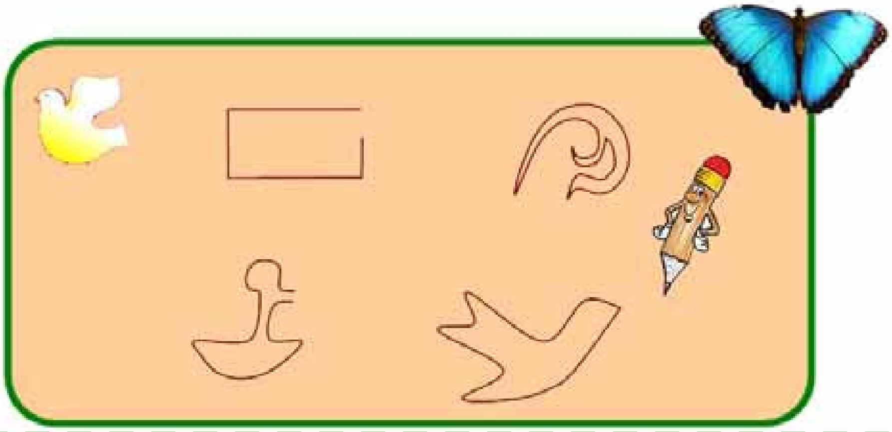

۵- کوم خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست: تخميني او دقيق اندازه کول

هدف: د زده کوونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقيقت ته نژدې کيږي.

لومړی د لاندې هر یوه توټه خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر يوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمين واقعيت ته تر کومه حده نږدې دی.

د درکړل شوو توټه خطونو د تخمين او دقيق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

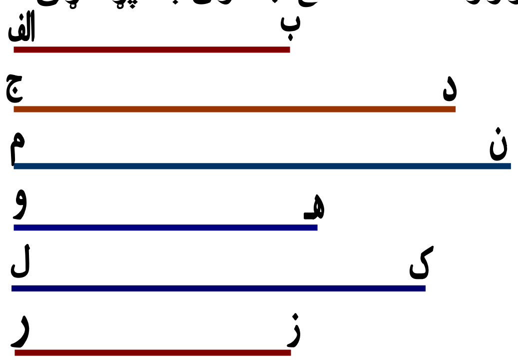

توټه خطونه	تخميني اندازه	دقيق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو توټه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونيسي. له اوږده توټه خط څخه دې د لنډ توټه خط خواته ترتيب او وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر ګروپ دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ګروپونو د یوه، یوه زده کوونکي تنه او اندامونه دې د مثال په توګه لـومړې تخمین او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هر ګروپ د زده کوونکو نومونه	د تنې اندازه		د ملا اندازه		د سر د شاوخوا اندازه	
	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق

هر ګروپ دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ګروپ زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت ته ډېر نږدې دی. او هغه دې یادداشت کړي او بیا دې لومړی تن د هر ګروپ سره پرتله شي په ګروپونو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د ښوونځي او کور ترمنځ واټن په پښو وو هي لومړی دې د عادي قدمونو د شمیر په واسطه تخمین کړي او ودې لیکي بیا دې قدم کړي او پرتله دې کړي چې تخمین یې تر کومې اندازې پورې حقیقت ته نږدې دی، په وروستي لوست کې دې نورو زده کوونکو ته ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپېریال) پیدا کول

هدف: زده کوونکي محیط د ټولو خوا و (چاپېریال) مفهوم وپېژني، د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پام‌لرنه وکړئ:

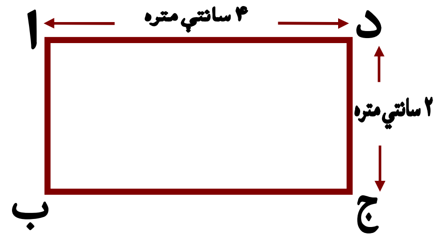

پورته شکل یو ترلی شکل دی که چیرې د (۱) له ټکي څخه وخوځیږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) ټکي ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل ټولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپیریال) واټن د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعې یو له بله سره مساوي دي. نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متر=۲+۴+۲+۴ کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محیط بلل کیږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

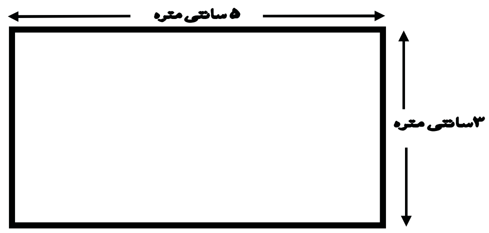

۲- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۳- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۴- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چیرې د یوه مستطیل شکلي بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ شا او خوا (چاپیر یال) وتړي.

۶- د هغه فرش محیط پیدا کړئ داسې یوه کوټه چې اوږدوالی یې ۴ متره او سور یې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار یووړل شي؟

۷- د خط کش او خپل قایمې جوړې کړې زاویې په کارولو سره یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۵ سانتي متره وي.

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه یو مستطیل پرېکړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعې اوږدوالی اندازه کړئ محیطونه یې معلوم کړئ.

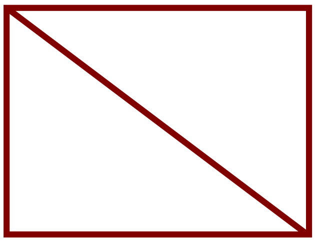

۹- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکی او همدارنګه د (هـ) او (و) ټکی یو له بل سره ونښلوئ.

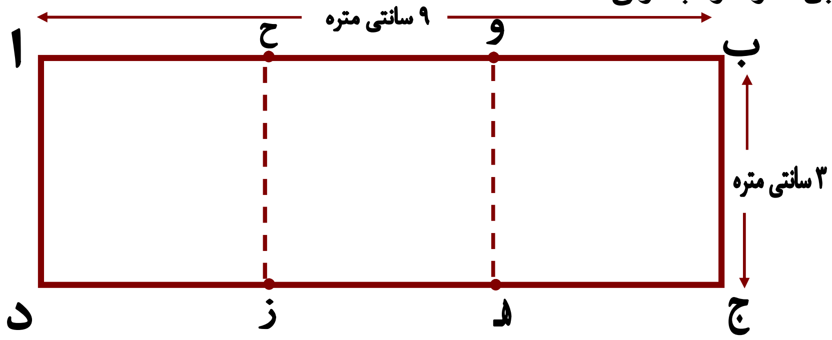

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې یوې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر یوه مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع وې په ترتیب سره ۷،۳ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

دري دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بین المللی واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې مڼې او د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

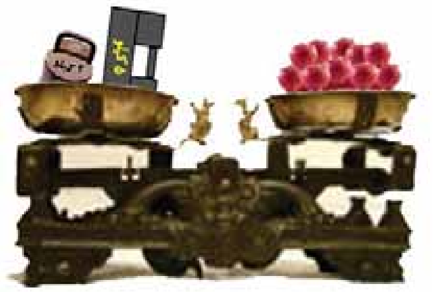

کیلوګرام: د دې له پاره چې د کتلې لرونکو شیانو د پلورلو او رانیولو تاکل په ځیر سره وشي. له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي. چې د تولو د پاره پیژندل شوي دي. چې د دې ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې یې بېله لیدلی شئ.

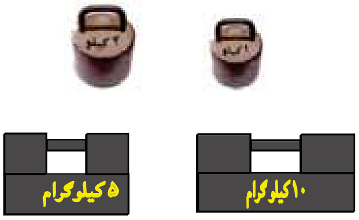

د ۱ کیلو ګرام څخه لوی وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي هم د کار اخېستلو وړ دي او کار ورڅخه اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو د پاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ. ډېر درانه او ډېر سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

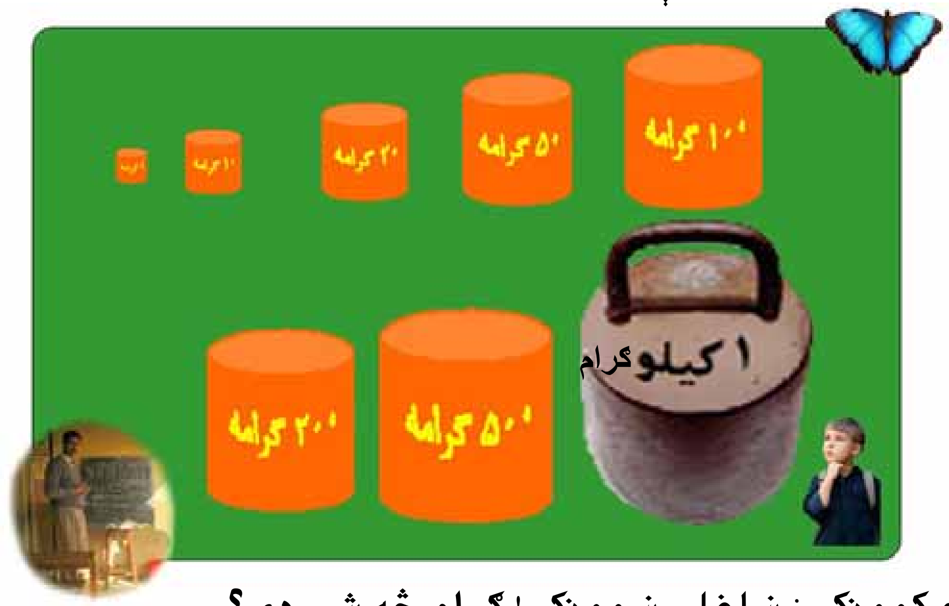

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کیږي.

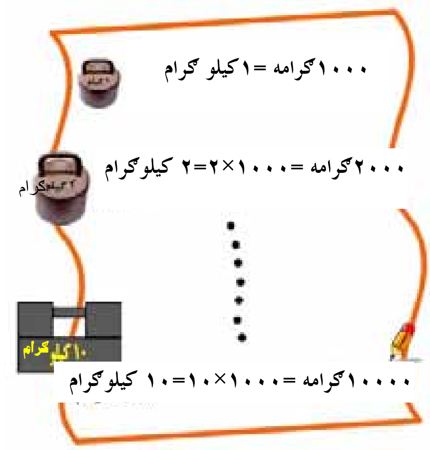

د گروپونو هر یو زده کوونکی دې د پورتنیو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختو څخه جوړ او سباته دې ټولګي ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو ګرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو ګرام منېږ اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډک کړئ؟

۵ کیلو ګرامه	☐	۵۰۰۰ ګرامه
۵۰۰۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه+ ۲۰۰ ګرامه+۴۰۰ ګرامه
یو ۵۰ ګرامه او درې ۲۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه
۵۰۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرام
۵۰۰ ګرامه	☐	دوه ، ۲۰۰ ګرامه ، یوه ۵۰ ګرامه او درې ۱۰ ګرامه
۷ کیلو ګرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ ګرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یو هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو ګرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښودله ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو ګرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونیو وواياست چې د هندوانې درونوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قوطیانو د نارنج، کدو له پلو، یا نورو شیانو څخه تله جوړه کړي او تولګي ته دې راوړي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو ډېر زیات درانده شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ټن څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټُن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټُن

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت (ګړۍ) پيژندنه

هدف: ۱- زده کوونکی د ګړۍ له مودل څخه د ګړيو د پيژندلو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړۍ) د وخت د واحد په توګه وپيژني، زده کوونکي د ګړۍ او دقيقه ښودونکي ترمنځ په اړيکو باندې پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې کوم وخت موساعت ليدلی وي د ساعت مخ يا ابره په ۱۲ مساوي برخو ويشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمو نو ترمنځ اړوندواټن يو ساعت را ښيي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددووپرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي يو ساعت را ښيي، چې ددې وخت په اوږدوالي کې د دقيقې ښودونکې عقربه دساعت د ابرې بشپړه دوره وهي، ديوه ساعت دوخت او ږدوالي په ٦٠ مساوي برخو ويشلې ده چې هرې برخې ته دقيقه ويل کيږي او همدارنګه دهر دوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ويشل شوي ده چې هره برخه، يې يوه دقيقه را ښيي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

زده کوونکی دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووايي.

د کارك يا کاغذ په يوې ټوټې باندې دګيلاس يا پيالې په مرسته يوه دايره رسم کړئ ددې دايرې محيط په ۱۲ مساوي برخو وويشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پورې وښياست دوه عقربې چې اوږدوالی يې يو له بله سره توپيرولري جوړې کړئ بيا دا عقربې ددايرې په مرکزکې د يوه سنجاق يا ستنې په واسطه ونښلوئ چې په حقيقت کې د يوه ساعت مودل مو بشپړکړی دی او د هغه په واسطه لاندې مختلف وختونه وښياست.

۱-٦بجې، ۲- ٦ بجې او ۵ دقيقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقيقې ۴- ۴ بجې او ۳۰ دقيقې، ۵-۳بجې او ۴۵ دقيقې ٦-آيا ويلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بجو پيل کيږي ۷- آيا ويلای شئ که چيرې د ساعت ښودونکی عقربه يوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تير شوي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست: ساعت (ګړۍ) پېژند نه

هدف: زده کوونکي ګړۍ وپېژني، د ګړۍ ښودونکی، دقیقه ښودونکی او ثانیه ښودونکی په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

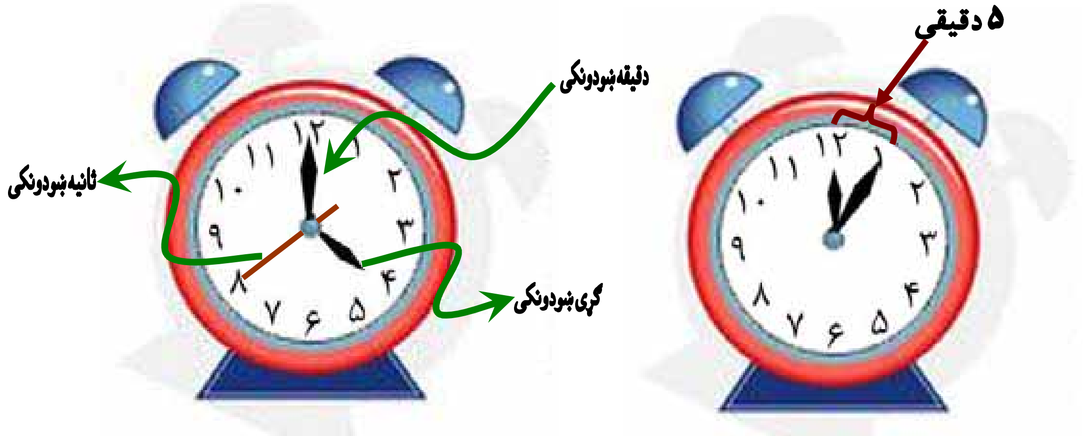

د ساعت په یوه مخ باندې چې په عمومي توګه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی په دې صورت کې د ساعت ښودونکی عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل:

ب

الف

که چیرې د الف شکل ګړۍ ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ګړۍ ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې ګړۍ ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰.

اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د ګړۍ ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې ګړۍ داسې لوستل کیږي له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

پوښتنې:

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵ پاتې ۴ ته

او یا ۱۵ کم ۴ بجې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته ځير شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د ګړی د دايرې څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتيب سره د ۵،۵ په زياتولو د هغه مناسب عدد وليکئ په پای کې وواياست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد ليکل کيږي، ليکل شوی عدد څه شئ ښيي؟

کورنۍ دنده

لاندې هر يو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او وواياست هره يوه يې کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونيسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

پنځه دېرشم لوست: د ساعت په واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ساعت په واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابر کړي.

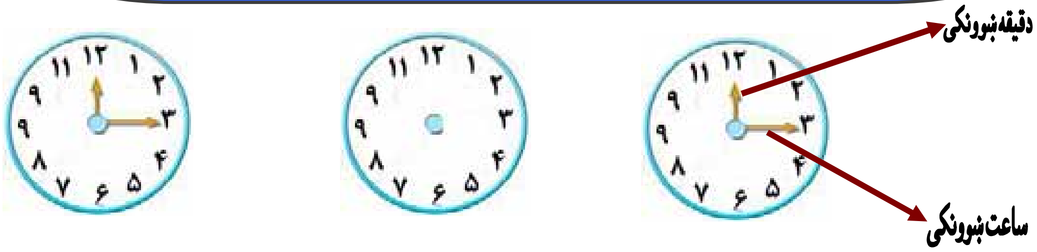

۱. پورتنی هر یو شکل کوم وخت راښیي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښوونکی او دقیقه ښوونکی یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښوونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکی عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي. کوم وخت راښیي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځير شئ.
د هغو د هر يوه تر لاندې تش ځای شته. اړوند وخت يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

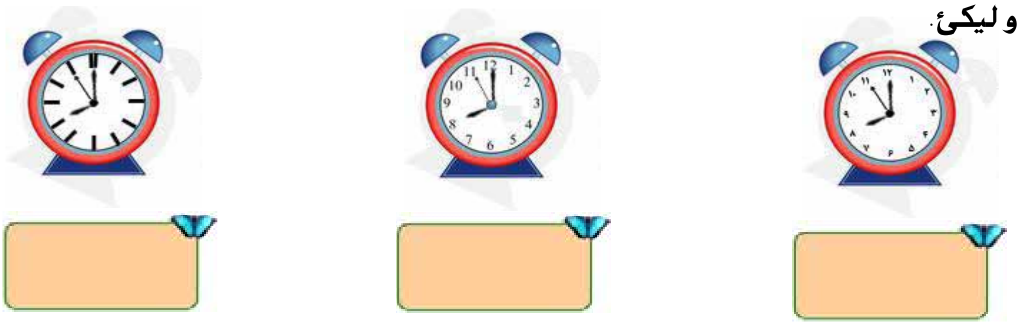

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بله څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسيږي نو موږي ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چيرې دقيقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسيږي په پورتنيو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښيي.

د: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي او بيا د ۱۲ عدد ته را ورسيږي هر يو ساعت کوم وخت راښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتاپچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................. بجو وېښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په....................... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په..................... بجو خورم.

۴. زه په.........................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په......................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازیګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دیرشم لوست: اونۍ ، میاشتې او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

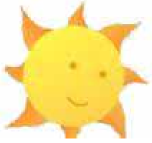

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳٦۵ ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ ورځې ده.

یو کال ______ ورځې دی.

یوه اونۍ ______ ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه دېرشم لوست: د جنترۍ پېژندنه

هدف: زده کوونکي جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ (March – April 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)
۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)
۱۲ (April 1)	۱۳ (2)	۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)
۱۹ (8)	۲۰ (9)	۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)
۲۶ (15)	۲۷ (16)	۲۸ (17)	۲۹ (18)	۳۰ (19)	۳۱ (20)	

ثور - غویی ۱۳۸۵ (April – May 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ (20)	۳۱ (21)					۱ (21)
۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)	۷ (27)	۸ (28)
۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (May 1)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ (May – June 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (22)	۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)
۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (June 1)	۱۲ (2)
۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)	۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)
۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)	۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)
۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)	۳۰ (20)	۳۱ (21)		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ (June – July 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ (22)					۱ (22)	۲ (23)
۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)
۱۰ (July 1)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)
۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)
۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)

اسد - زمری ۱۳۸۵ (July – August 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)
۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (August 1)	۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)
۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)
۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)
۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)			

سنبله - وږی ۱۳۸۵ (August – September 2006)

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ (23)	۲ (24)	۳ (25)
۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (September 1)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	۳۱ (22)

۱- د حمل میاشت پیدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟

۲- د سرطان میاشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.

۳- نورې میاشتې هم په دغه ډول تر کار لاندې ونیسئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September / October 2006 — شعبان المعظم ۱۴۲۷ / رمضان المبارک

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ (23)	رمضان المبارک ۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)	۶ (28)	۷ (29)
۸ (30)	۹ (October)	۱۰ (2)	۱۱ (3)	۱۲ (4)	۱۳ (5)	۱۴ (6)
۱۵ (7)	۱۶ (8)	۱۷ (9)	۱۸ (10)	۱۹ (11)	۲۰ (12)	۲۱ (13)
۲۲ (14)	۲۳ (15)	۲۴ (16)	۲۵ (17)	۲۶ (18)	۲۷ (19)	۲۸ (20)
۲۹ (21)	۳۰ (22)					

عقرب - لرم ۱۳۸۵

October / November 2006 — رمضان المبارک ۱۴۲۷ / شوال المکرم

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (23)	شوال المکرم ۲ (24)	۳ (25)	۴ (26)	۵ (27)
۶ (28)	۷ (29)	۸ (30)	۹ (31)	۱۰ (November)	۱۱ (2)	۱۲ (3)
۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)	۱۹ (10)
۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)	۲۶ (17)
۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November / December 2006 — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				ذیقعده الحرام ۱ (22)	۲ (23)	۳ (24)
۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)	۹ (30)	۱۰ (December)
۱۱ (2)	۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)
۱۸ (9)	۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)
۲۵ (16)	۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	۲۹ (20)	۳۰ (21)	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 / January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ / محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
محرم الحرام ۳۰ (20)						ذیحجه الحرام ۱ (22)
۲ (23)	۳ (24)	۴ (25)	۵ (26)	۶ (27)	۷ (28)	۸ (29)
۹ (30)	۱۰ (31)	۱۱ (January)	۱۲ (2)	۱۳ (3)	۱۴ (4)	۱۵ (5)
۱۶ (6)	۱۷ (7)	۱۸ (8)	۱۹ (9)	۲۰ (10)	۲۱ (11)	۲۲ (12)
۲۳ (13)	۲۴ (14)	۲۵ (15)	۲۶ (16)	۲۷ (17)	۲۸ (18)	۲۹ (19)

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام ۱۴۲۸ / صفر المظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (21)	۲ (22)	۳ (23)	۴ (24)	۵ (25)	۶ (26)
۷ (27)	۸ (28)	۹ (29)	۱۰ (30)	۱۱ (31)	۱۲ (February)	۱۳ (2)
۱۴ (3)	۱۵ (4)	۱۶ (5)	۱۷ (6)	۱۸ (7)	۱۹ (8)	۲۰ (9)
۲۱ (10)	۲۲ (11)	۲۳ (12)	۲۴ (13)	۲۵ (14)	۲۶ (15)	۲۷ (16)
۲۸ (17)	۲۹ (18)	صفر المظفر ۳۰ (19)				

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 / February — محرم الحرام ۱۴۲۸ / صفر المظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (20)	۲ (21)	۳ (22)	۴ (23)
۵ (24)	۶ (25)	۷ (26)	۸ (27)	۹ (28)	۱۰ (March)	۱۱ (2)
۱۲ (3)	۱۳ (4)	۱۴ (5)	۱۵ (6)	۱۶ (7)	۱۷ (8)	۱۸ (9)
۱۹ (10)	۲۰ (11)	۲۱ (12)	۲۲ (13)	۲۳ (14)	۲۴ (15)	۲۵ (16)
۲۶ (17)	۲۷ (18)	۲۸ (19)	ربیع الاول ۲۹ (20)			

(c) ketabton.com: The Digital Library

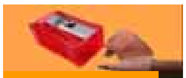

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د مياشتې د ورځو تش ځايونه د جنتري له مخې ډك كړئ!

June July 2006 — سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	يكشنبه sun	شنبه sat
۲ 23 ۲۶	۱ 22 ۲۵					۳۱ 22 ۲۵
۹ 30 ۳	۸ 29 ۲	۷ 28	۶ 27 ۳۰		۴ 25 ۲۸	۳ 24 ۲۷
۱۶ 7 ۱۰	۱۵ 6 ۹			۱۲ 3 ۶	۱۱ 2 ۵	۱۰ July ۴
۲۳ 14 ۱۷	۲۲ 13 ۱۶		۲۰ 11 ۱۴	۱۹ 10 ۱۳		
		۲۸ 19 ۲۲	۲۷ 18 ۲۱			۲۴ 15 ۱۸

۲- د جنتري له مخې د كال كومې مياشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د كال كومې مياشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د كال كومې مياشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- سږ كال د زمري د مياشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له كومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم تاريخونه دي؟

٦. زه د .... کال د.......... په مياشت کې ښوونځي ته شامل شوی يم.

٧. زه په.......... کال کې له دويم ټولګي څخه دريم ټولګي ته بريالی شوی يم.

٨. د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ!

٩. د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ!

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږيدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست: د ليتر پېژندنه

هدف: زده کوونکي پوه شي په ورځنی ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کيږي.

پوښتنې:

۱. څوك پوهيږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۲. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تيلو په ګيلنو، په مايع دواګانو د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيو باندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد پوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کيږي. که چيرې ۴ معمولي ګيلاس اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي. تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي ګيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توګه ومنئ. دتيلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په رانيولو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ دېرو تيل پلورونکي سر خلاصی بوتل او يا ګيلن په نښه کوي په پلورلو او رانيولوکې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

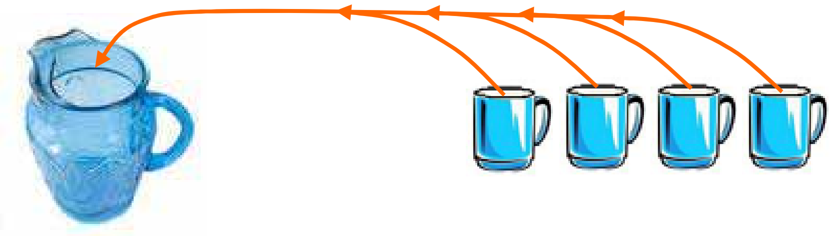

(c) ketabton.com: The Digital Library

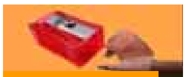

پوښتنې:

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ لیترو تیلو بیه چې یو ګیلن کیږي څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسونو شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي یو لیتر څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره څو ګیلاسه اوبه کیږي؟

۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، < او > نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ!

الف ب ث ث

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست: د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې ديوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد د ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

(٦ × ۴=۲۴)

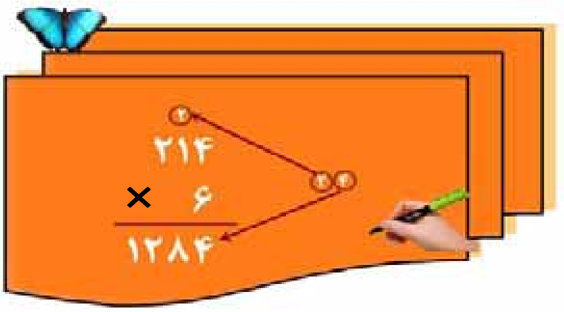

د ۲۴ د عدد د يويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۲ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته ليکو.

دويم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواود ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

۸=۲+(۱ × ٦)

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزو کې چې ۲ دی ضرب کوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

٦۵۴ × ۷ = ☐	۷۴۵ × ٦ = ☐	۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- د لاندې مثال نه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال :

① ⑤ ⑥

۳۸۷۲ × ۸ = ۳۰۹۷٦

۹٦۰۴ × ۷ = ☐	٦۰۰۲ × ۸ = ☐	۱۲۸۴ × ۵ = ☐

٦- لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷۳۲ × ٦ = ☐	۵۱۴ × ۷ = ☐	۱۱۷۸ × ۵ = ☐	۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۱۷۴ × ۴ = ☐	٦۰۰۲ × ۹ = ☐	۹۰۴۴ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلویښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضرب کوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضرب کول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو په پای کې د ۱۳۸، او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي. چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
+ ۲۳
-----
  ۳٦۸
```

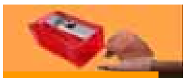

پوښتنې:

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
   ۲۵        ۱۹        ۱۵
×  ۱۱     ×  ۱۳     ×  ۲۱
-----     -----     -----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آسانۍ سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$۴۰ \times ۳۰ =?$

لومړی حالت:

$$
\begin{array}{r}
۴۰ \\
\times \quad ۳۰ \\
\hline
۰۰ \\
+\ ۱۲۰ \\
\hline
۱۲۰۰
\end{array}
$$

دویم حالت:

$۴۰ \times ۳۰ =?$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضرب کوو یعنې $(۴ \times ۳=۱۲)$

بیا د ضرب د دواړو اجزاوو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو یعنې. $۴۰ \times ۳۰=۱۲۰۰$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستنې سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

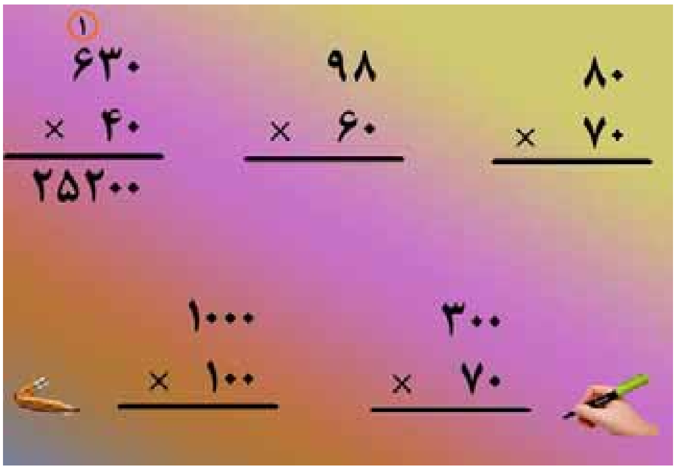

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

الف: ۳۰ او ۴۰	ذ: ۱۰ او ۲۰۰
ب: ٦۱ او ۹۰	ر: ٦۳ او ۱۰۰
د: ٦۰ او ۳۰۰	ز: ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د مناسبو صفرونو په شمیر سره ډک کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ۷×٦۰

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵

د: ۷۳۰۰= ۷۳× [ ] ۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×٦

ب: ٦۵۰= [ ] ٦۵×۱

کورنۍ دنده

څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۴. الف: د لاندې شکل لـه مخې د ضـرب یـوه پوښـتنه ولیکـئ او د ضرب عملیه په هغه باندې سرته ورسوئ.

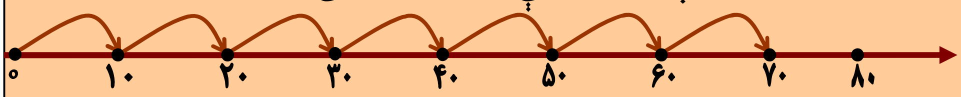

____ × ____ = ____

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳۱	۶۳	۷۸	۹۵	۸۰	۹۹
× ۲۲	× ۳۵	× ۵۲	× ۲۷	× ۴۰	× ۹۹

يو څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو تاسو په تېرو لوستونو کې ديوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طريقه باندې پوه شوي ياست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

٧٦٥
٥٨ ×
٦١٢٠
٣٨٢٥ +
٤٤٣٧٠

مثال: غواړو چې د ٧٦٥ عدد د ٥٨ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د ٨٥ د عدد د يويزو رقم يعني ٨ د ٧٦٥ په عدد کې ضرب کوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بيا د ٥٨ د عدد، د لسيزو رقم يعني ٥ د ٧٦٥ په عددکې ضرب کوو. چې د ٣٨٢٥ عدد حاصليږي. چې ددې عدد د يويزو رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسيزو تر مرتبې لاندې ليکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه يوله بله سره جمع کوو چې د ٤٤٣٧٠ عدد لاس ته راځي.

لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

٩٠٠	٨٤٠	٢٠٨	١٣٦	٦٠١	٧٢٥	٩١٠
٧١ ×	٦٧ ×	٩٦ ×	٢٧ ×	١٤ ×	٢٠ ×	٦٢ ×

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

۷٦۴ × ۷۳	۱۷۳ × ٦۴	۱۰۱ × ۷۳	۹۰۰ × ۱۰
۷۰۴ × ٦۲	۱۰۲ × ۴۴	۱۹۸ × ۸۷	٦۸۷ × ۹۸

۲. که چيرې د يوې نکلي چاينکي بيه ۱۵۷ افغانۍ وي د يوه درجن (۱۲ دانو) بيه به څو افغانۍ وي؟

۳. که چيرې د يوه صندوق منو بيه ۲۱۸ افغانۍ وي د ۹۰ صندوقونو بيه معلومه کړئ؟

۴. شريف د يوې ځغاستې په مسابقه کې ٦۰ متره لاره په يوه دقيقه کې وهي معلوم کړئ چې په يوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۵. د يوې قطۍ ګوګړو بيه يوه افغانۍ ده.د يوه درجن (۱۲ قطيو) بيه څو افغانۍ کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. د یوه کیلو گرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کیلو گرامو غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ گټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

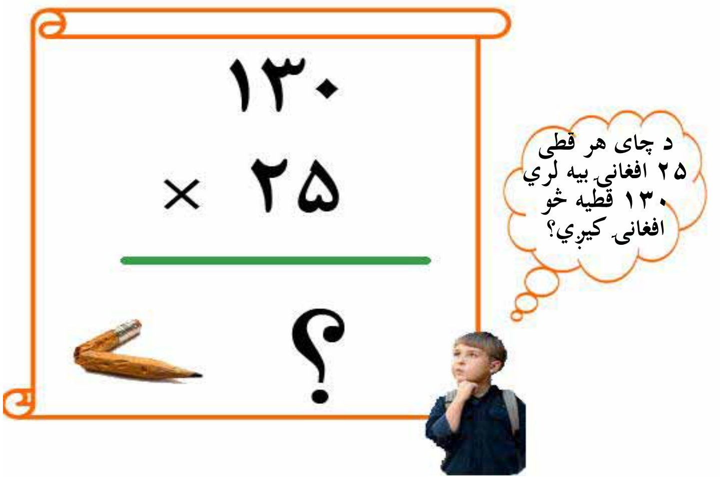

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم فصل

دوه څلويښتم لوست: د ويش (تقسيم) د عمليې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د تقسيم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسيم د عمليې په واسطه خپلې ورځينې ستونزې حل کړي؟

د زده کوونکو فعاليت په ټولګي کې

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبياوې، ورې ډبرې او يا د چاپير يال نور مواد په لاس کې ونيسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته يوه، يوه دانه لوبيا ورکړي.
- دويم وار دې له پاتې شوي ۹ دانو څخه يوه، يوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.
- دريم وار دې له ٦ پاتې شوو څخه يوه، يوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي.
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه يوه، يوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي.

$12-3=9$

$9-3=6$

$6-3=3$

$3-3=0$

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبيا وې يا نور مواد رسيدلي دي؟
- د ويش عمليه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتو کې مو وليدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفريق شوی او يا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفريق دا تکراري عمليه د تقسيم په توګه داسې ليکو:

$12 \div 3 = 4$

بايد پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم عليه او د ۴ عدد د تقسيم د حاصل يا خارج قسمت په نامه يادېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

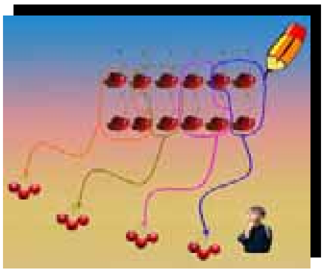

$۱۲ ÷ ۴ = ◯$

۲. په تشو ځایونو کې مناسب عدد ونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

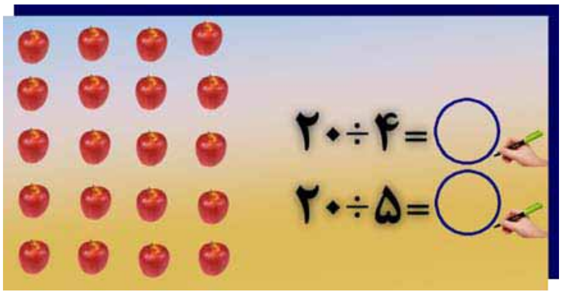

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتنې څخه په کار اخیستنې سره تش ځایونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

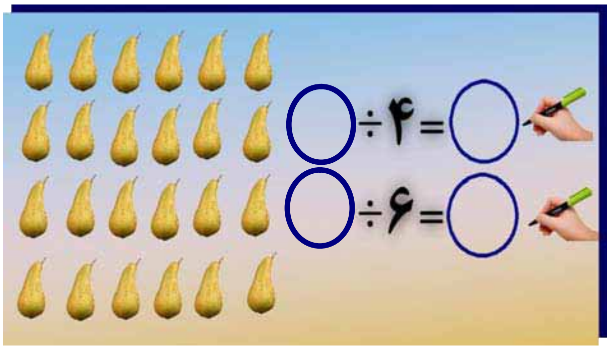

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لـه پاره د حـل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب يې ولیکئ.

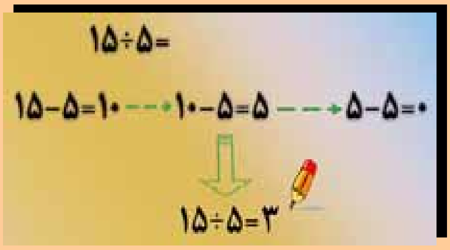

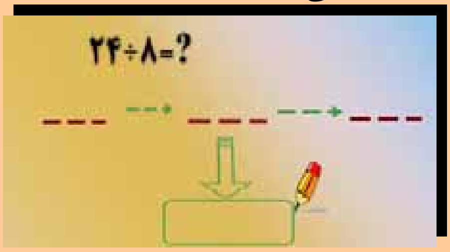

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال پـه ډول د تفریـق عملیې سرته ورسوئ.

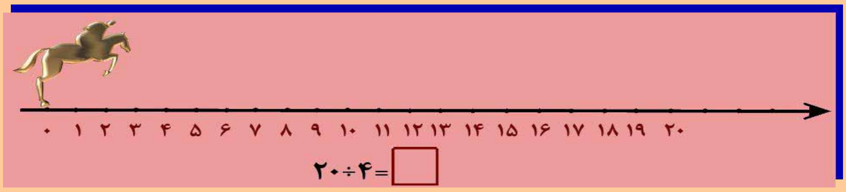

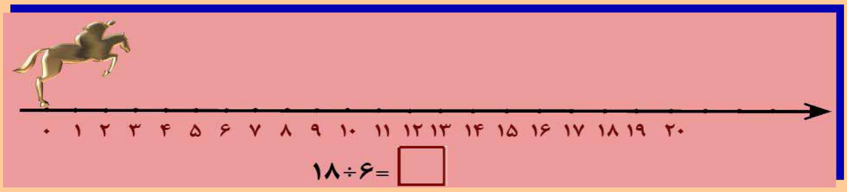

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندي د ?=۴÷۱٦ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې څلوېښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په یوه عدد باندې وویشي.
د دوه رقمي عددونو ویش طریقه په یوه رقمي عدد باندې یوه شي

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼې خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي. چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي. بیا ۸ را کښته کوو او د تفریق د حاصل ښې خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې ۲۸ عدد لاس ته راغي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبنې ضرب څخه په کار اخیستنې سره پوهیږو چې.

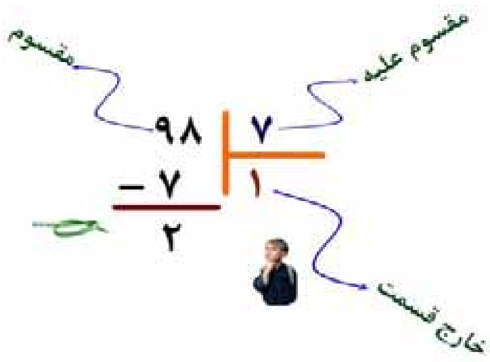

$28 = 7 \times 4$

کیږي د ۴ عدد په خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او تفریق کوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

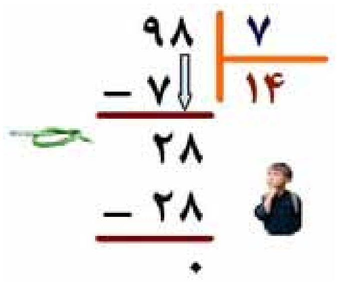

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ٦ باندې ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کولو له پاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸ نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

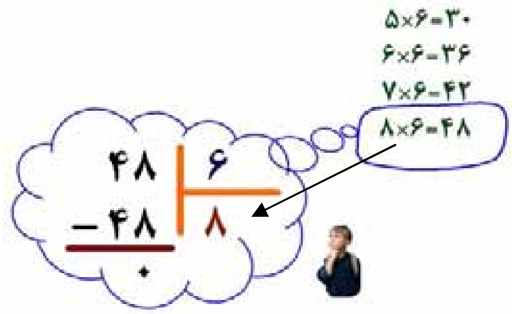

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

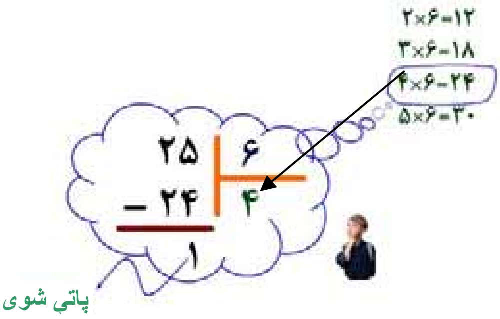

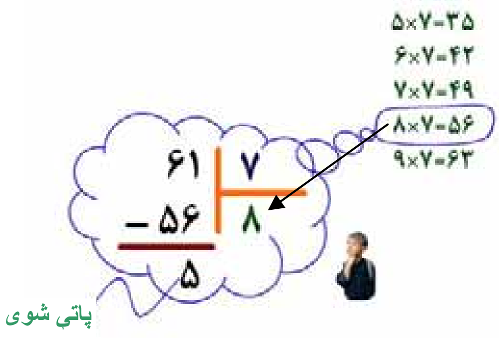

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

۷۲ | ۹   ۶۳ | ۸   ۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت یا د ویش حاصل له پاتې شوي (باقیمانده) سره پیداکړئ.

۷ ۲۲	۷ ۲۸	۸ ۳٦	۷ ۴۹
۸ ٦۷	۴ ۳۴	۸ ۳۲	٦ ۴٦

۲- د مقسوم علیه، ژبني ضرب په کار ولو سره هغه لوی عدد پیدا کړئ او په تشو ځایونوکې ولیکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل یې له مقسوم علیه سره مساوي او یا کوچنی له مقسوم څخه وي چې په دې صورت کې باید پاتې شوی له مقسوم علیه څخه کوچنی وي لکه لاندینی مثال:

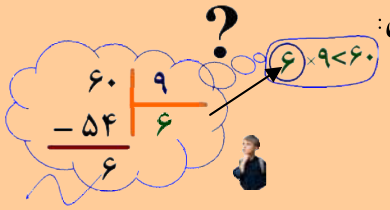

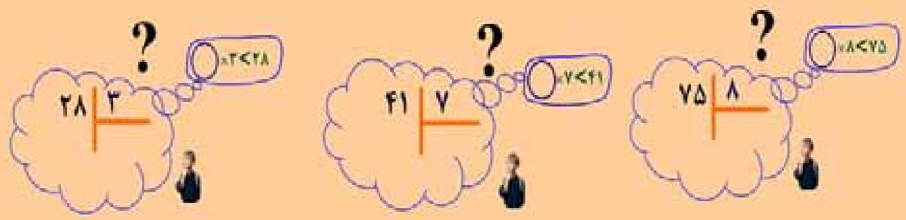

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نیالګي په ۹ پټیو کې په مساوي توګه کېښینوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زیات پاتې کېږي.

۲- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتیا ده؟

۳- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو له پاره څو غوریانو ته اړتیا ده؟

۴- که چیرې یو زده کوونکی ۶ توکو کتابچو ته اړتیا ولري ۵۶ توکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسیږي او څو کتابچې پاتې کیږي؟

۵- که چیرې یوې کورنۍ په یوه اونۍ کې ۸۶ کیلو واټ برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې یې څو کیلو واټ برق مصرف کړی دی؟

۶- که چیرې یوتن په یوه ورځ ۸ ګرامه بوره مصرف کړي نو ۹۶ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟

۷- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چیرې په هر موټرکې د سړیو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

۸- په یوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چیرې په نوموړي فارم کې ۶ ډوله څاروي په مساوي توګه وي. د هر ډول څارویو شمیر پیداکړئ.

۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي ګروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر ګروپ کې څوتنه زده کوونکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلویښتم لوست: د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

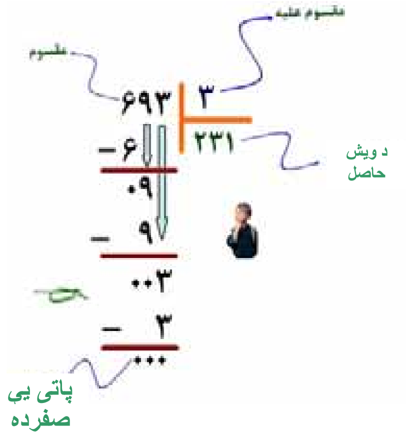

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد د ۳ په عدد باندې ویشو.

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنی ۶ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ دی. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو. په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

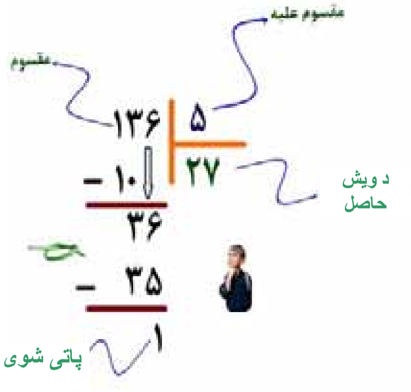

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی نود لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي. په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له ۱۳ څخه تفریق کوو چې تفریق حاصل یې ۳ کیږي اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ۶ را کښته کوو د۳۶عدد حاصل کیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش، حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریق کوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونيسئ:

574 | 8
56 | 71
14
_ 8
٦ پاتې

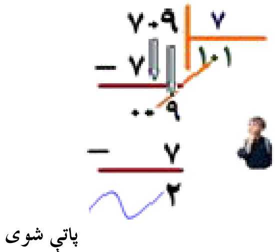

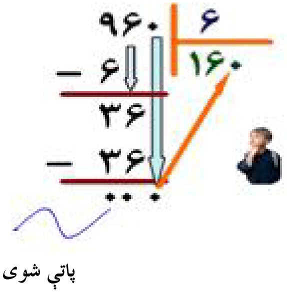

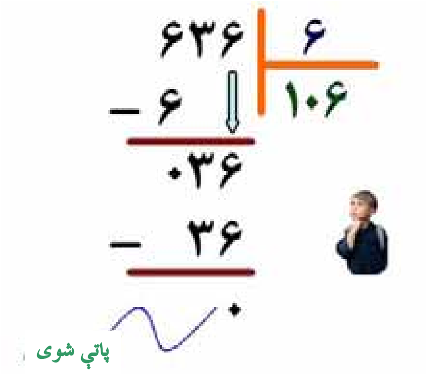

خرنګه چې د لسيزو د مرتبې رقم يعنی ۳ له مقسوم عليه څخه کوچنی دی د خارج قسمت په اړوند.مرتبه کې صفر ليکو. او بيا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

هر يو زده کوونکی دې د وېش يوه پوښتنه په خپله کتابچه کې وليکي او حل دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د وېش عملیې سرته ورسوئ او د وېش حاصل يې پيدا کړئ؟

۱۷۰ ÷ ۹	٦٦ ÷ ۷	۴۱ ÷ ٦	۸٦۷ ÷ ۵
۲۸۵ ÷ ۳	۱٦۸ ÷ ۸	۳۷۵ ÷ ۱	۴۲۰ ÷ ۱
۴۹۸ ÷ ۸	۱۰۰ ÷ ۷	۷۰۹ ÷ ۷	۹٦۰ ÷ ٦

۲- يوه بزگر ۹۸۰ کيلو گرامه غنم حاصل واخيست که چيرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ کيلو گرامه غنم مصرف ولري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس کوي.

۳- يوه بڼوال ۸۰۱ کيلو گرامه زردآلو حاصل واخيست. که چيرې وغواړي هغه په ۹ کيلو گرامه صندوقونو کې وويشي. نو څو صندوقونو ته اړتيا پيدا کوئ د اړتيا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست: د ضرب او وېش د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی وکړای شي د ضرب او وېش عملیې د یو بل په واسطه وآزموي. پاملرنه وکړئ: تا سو وینئ چې د ضرب هر یوه تساوي له پاره، دویش یا تقسیم دوه تساوي لیکلای شو:

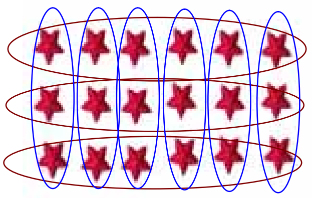

۶×۳=۱۸

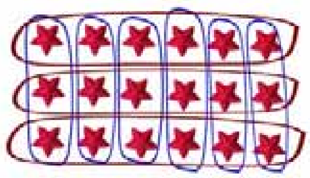

۱۸÷۳=۶

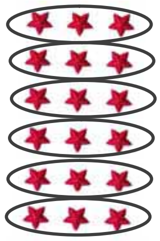

۱۸÷۶=۳

د ضرب او ویش د آزمولو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰

۳۰÷٦=۵

۳۰÷۵=٦

۷×۴=۲۸

۲۸÷۴=۷

۲۸÷۷=۴

۱۱×٦+۲=?

٦٦+۲=٦۸

```
٦۸ | ٦
- ٦ | ۱۱
----
 ۸
- ٦
----
 ۲
```

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو که چیري د ضرب حاصل په یوه جز دضرب باندي و ویشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنګه که چیري مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ اود هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شق او تمرین

۱- په تشو ځايونو کې مناسب عدد وليکئ.

۵۴ ÷ ۶ = ☐	۷۲ ÷ ۹ = ☐
☐ ÷ ۹ = ۶	۷۲ ÷ ۸ = ☐
۵۴ = ☐ × ۶	☐ × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = ☐	۲۱ ÷ ۳ = ☐
☐ ÷ ۸ = ۴	☐ ÷ ۷ = ۳
☐ × ۸ = ۳۲	۲۱ = ☐ × ۳

۲- تش ځايونه په مناسبو عدد و نو سره ډك كړئ.

۷×۸= ۵۶	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ۶۳
۵۶÷۸= ☐	۷۲÷۸= ☐	۶۳÷۷= ☐
۵۶÷۷= ☐	۷۲÷۹= ☐	۶۳÷۹= ☐

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم عليه او خارج قسمت ترمنځ اړيکې په غور سره وګورئ.

خارج قسمت		مقسوم عليه		مقسوم
۵	=	۳	÷	۱۵
۱۵	=	۵	×	۳

د (.....) ويشل په مقسوم عليه باندې د خارج قسمت د پيدا کولو څخه عبارت دي که چيرې خارج قسمت په (.....) ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ÷ ۸   ۶۴۰ ÷ ۵   ۹۷۲ ÷ ۸

۱۰۰ ÷ ۹   ۱۰۵ ÷ ۸   ۷۰۶ ÷ ۶

۵- د ۵ مترو ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکر و اوبدي معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ ÷ ۸   ٦۱۱ ÷ ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل
کسر

شپږ څلويښتم لوست: د کسر پېژندنه

هدف: زده کوونکی $\frac{۱}{۲}$ د یوه شي د نيمايې په توګه وپيژني او $\frac{۱}{۳}$ د یوه شي د دريمې برخې په توګه وپيژني. او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شي دوه دريم برخې په توګه وپيژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وويشو په حقيقت کې مومنه نيمايې کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وويشو او له هغه څخه یوه برخه واخلو دا يو دريمه برخه داسې ښودل کيږي. $\frac{۱}{۳}$

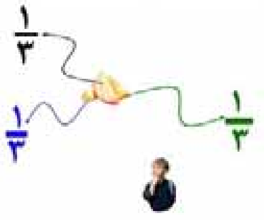

که چيرې اوس د منې له دريو برخو څخه يوه برخه په یوه غاب کې او دوه برخې يې په بل غاب کې کښېږدو داسې ليکو:

الف

$\frac{۱}{۳}$

الف: $\frac{۱}{۳}$ برخه په یوه غاب کې

$\frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ برخې په بل غاب کې

د لاندې شکلونو اړوند کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

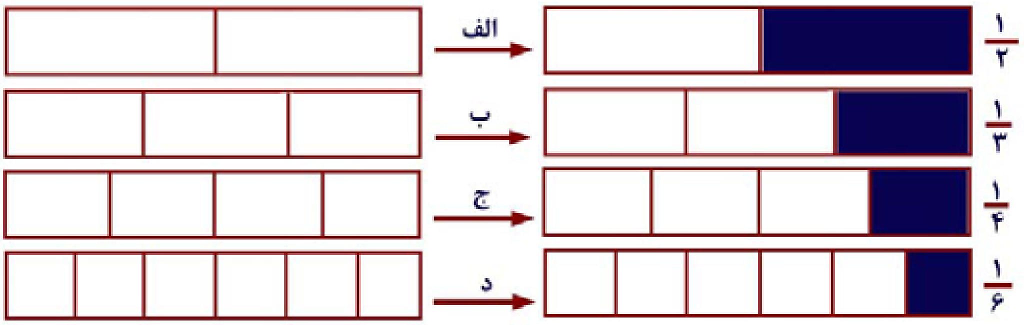

د الف په شکل کې د $\frac{١}{٢}$ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{١}{٣}$ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{١}{٤}$ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{١}{٦}$ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې دپاره چې تا سو د يوه کسر سره ښه پېژندګلوي پيدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

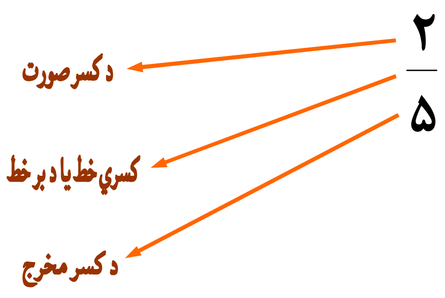

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپینو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښایاست او ويې لیکئ.

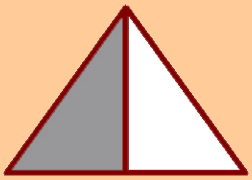

توره ____ سپینه ____

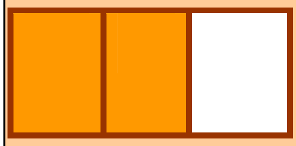

سپینه ____ توره ____

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

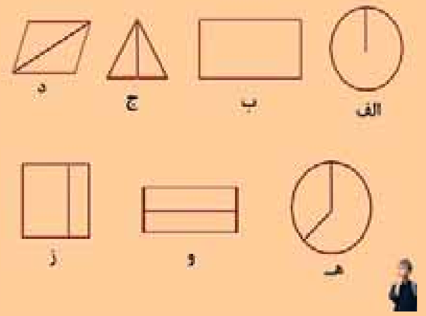

۵- کوم شکل په دریو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

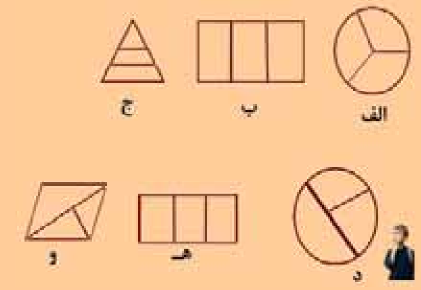

کورنی دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو. د هغه کسر ولیکئ!

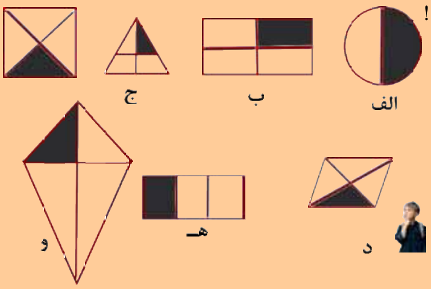

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپينو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځایونو کې ولیکئ.

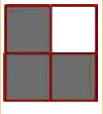

الف

مساوي برخې	څلور
رنګ شوې	$\frac{۳}{۴}$
سپينه	$\frac{۱}{۴}$

ب

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوي نه دي	

ج

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ.

الف

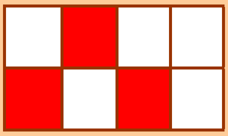

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

ب

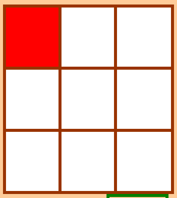

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

ج

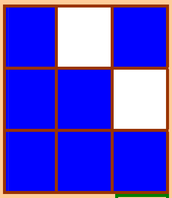

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې توری کړئ!

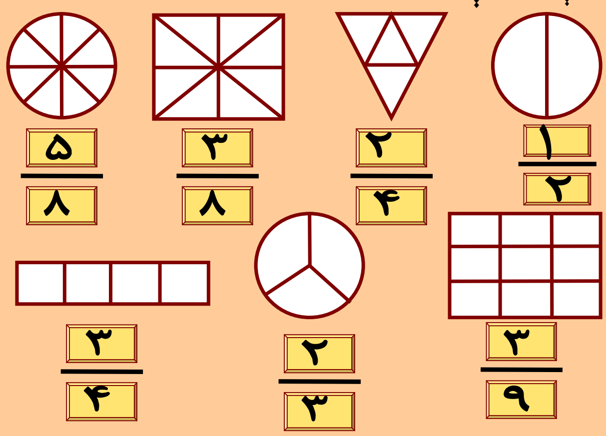

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کېنې خواته او د سپینو برخو کسر ښي خواته ولیکئ.

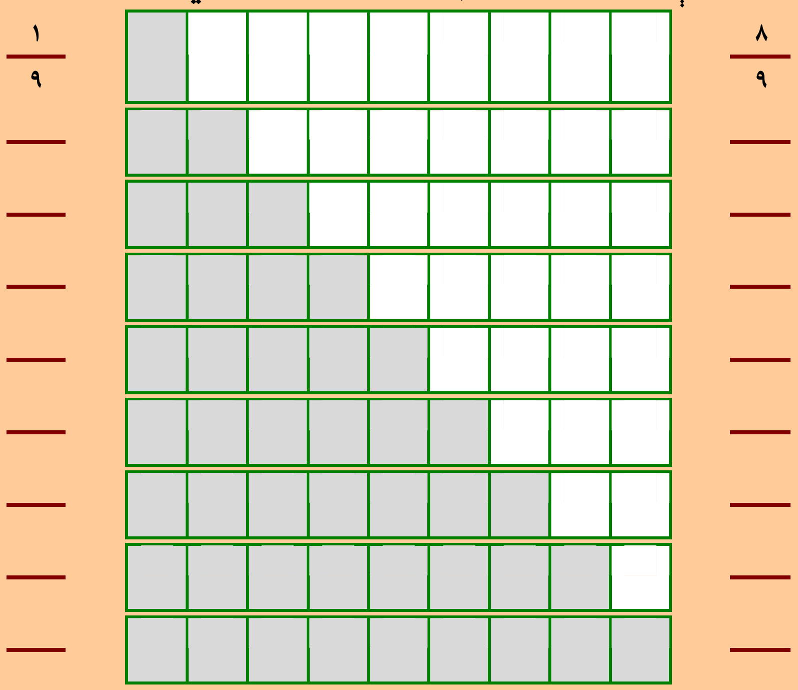

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو او سپينو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

$\frac{۱}{۲}$	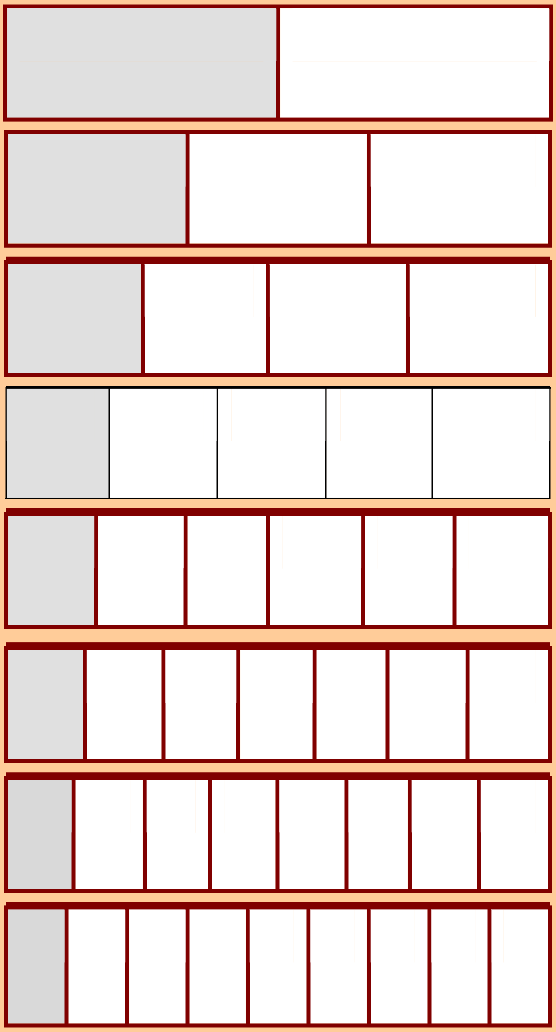	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$		$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$		$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$		$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$		$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$		$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$		$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$		$\frac{۱}{۹}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګ کولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{۶}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴-د $\frac{۵}{۶}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست. رنګ شوي او سپینې برخې سره پرتله کړئ

د >،< او = نښو په واسطه يې وښياست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپينو برخو اړوند کسر کيڼې خواته وليکئ.

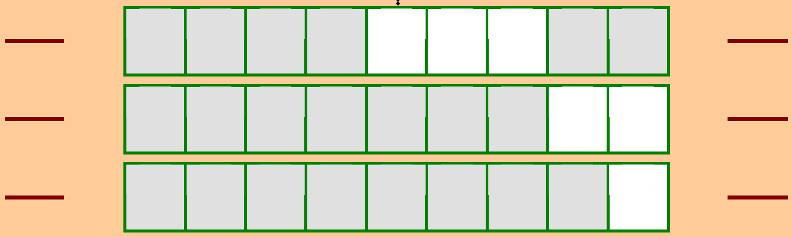

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شوي برخو کسر ښۍ خواته او د سپينو برخو کسر کيڼې خواته وليکئ او يو له بله سره يې پرتله کړئ.

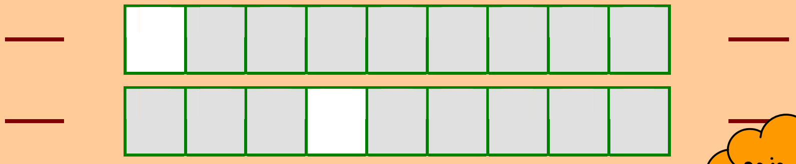

کورنی دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښی خواته وليکی او پرتله يې کړی.

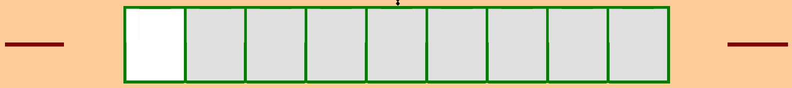

پوښتني:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوي او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده په کسر سره يې وښياست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې يې تورې کړې څومره برخه يې سپينه پاتې ده د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ!

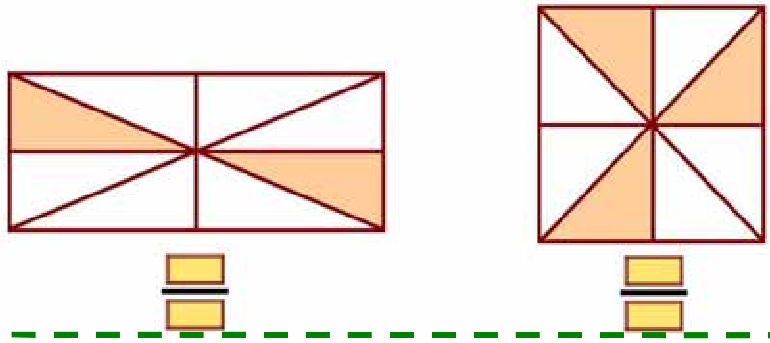

۴- يو ليتر اوبه څو ګيلاسه کيږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه يو ليتر اوبه څرنګه جلاء کوئ؟

۷- د <، > او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف:	۵۰۰ ګرامه	☐	۲ کيلو ګرامه
ب:	۳ کيلو ګرامه	☐	۳۰۰ ګرامه
ج:	۷۵۰ ګرامه	☐	نيم کيلو ګرامه
د:	۲۵۰ ګرامه	☐	۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنی دنده

يو مستطيل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ٦ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي او بيا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٨- یوه پخوونکی ۷۵۰ گرامه وریجې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې د هغو څخه پخې کړي معلوم کړئ چې څو گرامه وریجې پاتې دي.

٩- یوه ډوډۍ پخوونکی یو کیلو گرام خمیره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

١٠- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریجې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا راونیول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.

١١- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت

ب: د وره لوړوالی

ج: اوبه

د: بوره

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو او بوځای ولري. معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځائیږي؟

١٢- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري وښیاست.

الف: له ۹ سانتیمترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

١٣- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

١۴- د هر غوري ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو غاب ته اړتیا ده. که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو غابونوته اړتیا ده؟

١۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

١٦- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چیرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایې شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

١٧- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتې او یوه کال د سپما اندازه معلومه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library